

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Nebezpečí sekt pro žáky 2. stupně základních škol

Diplomová práce

Studijní program: N7504 – Učitelství pro střední školy
Studijní obory: 7503T045 – Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
7504T243 – Učitelství českého jazyka a literatury

Autor práce: **Michaela Kořínková**
Vedoucí práce: Mgr. Jitka Masopustová

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Kořínková**
Osobní číslo: **P13000780**
Studijní program: **N7504 Učitelství pro střední školy**
Studijní obory: **Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství českého jazyka a literatury
Název tématu: **Nebezpečí sekt pro žáky 2. stupně základních škol**
Zadávací katedra: **Katedra filosofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce pojednává o nebezpečí sekt pro žáky 2. stupně základních škol v libereckém kraji. Metodou práce bude textová analýza dostupných primárních a sekundárních pramenů. Součástí práce bude příprava na vyučovací hodinu, která bude otestována ve vybraných 8. a 9. třídách ZŠ. Studentka se bude v průběhu příprav a vypracování řídit metodickými a organizačními pokyny vedoucí práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ABGRALL, Jean-Marie. Mechanismus sekt. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 1999. 253 s. ISBN 80-7184-774-7.

ENROTH, Ronald. Průvodce sektami a novými náboženstvími. 1. vyd. Praha : Návrat domů, 1994. 186 s. ISBN 80-85495-29-5.

PORTERFIELD, Kay Marie. O sektách. Praha : Lidové noviny, 1997. 173 s. Linka důvěry. ISBN 80-7106-233-2.

SOCHŮREK, Jan. Úvod do sociální patologie. Vyd. 1. Liberec : Technická univerzita, 2009. 186 s. ISBN 978-80-7372-448-1.

ŠTAMPACH, Odilo Ivan. Sekty a nová náboženská hnutí : naděje a rizika. 2. vyd. Praha : Oliva, 1995. 15 s. Přednášky, studie a texty Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jitka Masopustová
Katedra filosofie

Datum zadání diplomové práce:

10. dubna 2014

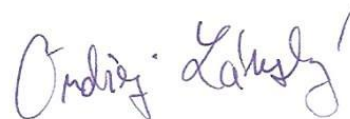
Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2015

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Ondřej Lánský, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2014

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych přednostně ráda poděkovala vedoucí a konzultantce diplomové práce, Mgr. Marii Holé, Th.D. za odborné vedení, ochotu a pomoc, kterou mi v průběhu zpracování práce vstřícně poskytovala.

Velké díky patří i Jaroslavu Vojtovi Hynkovi za jeho odbornou pomoc v otázce náboženských sekt.

Dále bych chtěla poděkovat ředitelům a učitelkám základních škol za laskavé přijetí a pomoc při výuce příprav. V neposlední řadě děkuji mým rodičům za umožnění studia na vysoké škole, sestře a přátelům za obrovskou podporu v jeho průběhu.

Anotace

Předložená diplomová práce pojednává o nebezpečí sekt pro žáky 2. stupně základních škol v Libereckém kraji. Věnuje se reflexi náboženství ve vzdělávacím systému České republiky. Dále se zabývá náboženskou sektou a její problematikou. Svou pozornost soustředí i na mládež a možné ohrožení ze strany náboženské sekty. Součástí práce je příprava na vyučovací hodinu, která bude otestována ve vybraných 8. a 9. třídách ZŠ, jejíž posláním bude poučit žáky o náboženské sektě a také poukázat na nebezpečí, které skrývá.

Klíčová slova

Náboženství, náboženská sekta, nebezpečí, mládež.

Annotation

The thesis describes the danger of sect for 2nd grade pupils of elementary schools in the district of Liberec region. It is also a reflection of religion in the educational system in the Czech Republic. Hereafter, it describes religious sect and its issue. It focuses on youth and potential danger of religious sect in general. The thesis includes preparation of lessons, which will be tested in selected 8th and 9th grades of primary school in purpose to educate students about religious sect as well as to point out the hidden danger.

Key words

Religion, sect, danger, pupils.

Obsah

Úvod.....	8
1 Náboženství a jeho reflexe ve školním vzdělávacím systému.....	10
1.1 Náboženská výchova v kurikulu státních škol	10
1.2 Historický kontext výuky předmětu náboženská výchova na základní škole	11
1.3 Náboženská problematika v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	13
1.4 Vzdělávací oblasti v RVP	15
1.4.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost	16
1.4.2 Vzdělávací oblast Člověk a zdraví	19
1.5 Průřezová témata v RVP	21
1.5.1 Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova	21
1.5.2 Průřezové téma Multikulturalismus	24
1.6 Zpracování náboženské otázky v učebnicích občanské výchovy	25
1.7 Didaktický materiál pro výuku náboženství	27
2 Sekta.....	29
2.1 Teoretická východiska	31
2.2 Rozdíl mezi církví a sektou.....	32
2.3 Typologie sekty.....	33
2.4 Charakteristické rysy sekty	34
2.5 Organizace sekty	35
2.6 Neznámější sekty působící v České republice	36
3 Problematika sekty.....	38
3.1 Nebezpečí sekty	38
3.2 Psychická manipulace.....	39
3.2.1 Složky psychické manipulace	40
3.2.2 Stupně psychické manipulace	41
3.3 Psychická závislost.....	43
4 Mládež a sekta	46
4.1 Období dospívání	46
4.2 Vývoj religiozity mládeže	47
4.3 Motivy vstupu mládeže do sekty	49
4.4 Důsledky působení sekty	50
4.5 Prevence.....	51
4.6 Kde hledat pomoc.....	53
5 Vyučovací přípravy o nebezpečí náboženských sekt.....	56
5.1 Metodika a organizace vyučovacích hodin	56
5.2 Cíle vyučovacích příprav	56
5.3 Teoretická východiska	57
5.3.1 Scénář přípravy pro 8. ročník.....	60
5.3.2 Scénář přípravy pro 9. ročník.....	65
5.4 Zhodnocení kvality vyučovacích příprav.....	68
5.5 Výsledky zjišťovacích otázek.....	69
6 Závěr	72
7 Seznam použitých zdrojů.....	73
7.1 Knižní zdroje	73
7.2 Internetové zdroje.....	75
8 Seznam příloh	76
8.1 Pracovní list pro 8. ročník.....	76
8.2 Pracovní list pro 9. ročník.....	76

Úvod

Prvním impulsem pro napsání diplomové práce na téma Nebezpečí sekt pro mládež na 2. stupni základních škol byla pro autorku jak zprostředkovaná zkušenost ze strany rodinných příslušníků, tak i nevědomost žáků základní školy v otázce náboženských sekt.

V době, kdy autorka navštěvovala poslední ročník základní školy, se dva členové její rodiny stali součástí společenství Svědků Jehovových. Mnohokrát se sama pozastavila nad myšlenkou, co může být tak atraktivního na skupině několika lidí, o níž příbuzní neustále s nadšením mluví. Vzpomněla si, že po nějaké době její blízcí z komunity odešli, ale jejich životní hodnoty byly natolik poznamenané, že nebyli schopni znovu se zařadit do běžné společnosti. Od té doby uplynulo mnoho let a autorku práce napadlo, udělat si malý průzkum o informovanosti žáků základních škol o náboženské sektě, a tak se v době výkonu pedagogické praxe dotazovala žáků 8. a 9. tříd, zda tuší, co je sekta. Očekávání autorky se potvrdilo. Většina žáků, stejně jako kdysi ona, měla o problematice sekty omezené znalosti.

V České republice se náboženství na státních základních školách nevyučuje, přesto je neodmyslitelným aspektem lidského bytí. Náboženská výchova rozvíjí celou osobnost dítěte, zejména jeho sebeuvědomování a chování. Poukazuje na smysl života, prezentuje morální hodnoty a vytváří vztah k Bohu, ale i všem lidským bytostem. Podstatným faktorem výuky náboženství je také vedení žáků k toleranci a vzájemné úctě. K náboženství však patří i nebezpečné, netolerantní a manipulativní typy religiozity, za které jsou považovány náboženské sekty. Dospívající mládež se často potýká s hledáním vlastního já, čímž se stává snadným objektem sektářských skupin.

Cílem předkládané diplomové práce je teoreticky zpracovat problematiku náboženských sekt a prakticky ji zprostředkovat žákům. Úmyslem je vytvořit návrh metodiky pro začínající, ale i zkušené učitele, která bude sloužit k seznámení žáků s problematikou rizik spojených s nebezpečným působením náboženských sekt, jelikož v učebnicích občanských výchov je nedostačující nebo zcela chybí. Vyučovací přípravy budou otestovány v 8. a 9. třídách základních škol v Libereckém kraji, přičemž dílčím cílem práce bude posoudit význam a kvalitu těchto vyučovacích příprav a odpovědět na zjišťovací otázky týkající se

informovanosti mládeže o sektách.

Teoretická část čerpá z textových materiálů primární a sekundární literatury. Literární prameny jsou vybrány tak, aby práce poskytla co nejpřesnější a nejspolehlivější informace. Zpočátku se práce zaměřuje na náboženskou výchovu z hlediska historického kontextu a zamýšlí se nad možnostmi uchopení náboženské výchovy a problematiky náboženských sekt ve vzdělávacích oblastech a průřezových tématech Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Následně komentuje zpracování tématu náboženství a sekt v aktuálních učebnicích občanské výchovy a poukazuje na možný didaktický materiál využitelný pro výuku náboženství a sekt. Součástí teoretické části je i pojednání o sektě, zejména její typologii, charakteristických rysech a organizaci, ale také o motivech, které mládež vedou ke vstupu do sekty, a o důsledcích vyplývajících z členství v takových společenstvích. Závěrečná podkapitola teoretické části je významná z toho důvodu, že se věnuje prevenci vstupu a pomoci při odchodu ze sekty.

Praktickou část práce tvoří scénáře vyučovacích příprav pro 8. a 9. ročníky základních škol, jejichž cílem bude žáky poučit o tom, co je náboženská sekta, jak funguje a jak je organizovaná. Záměrem příprav je poukázat na typické rysy sekty a seznámit žáky s technikami manipulace, které užívají náboráři sekt. Nejdůležitějším cílem však upozornění žáků na všechny obtíže, které se vážou k členství v náboženské sektě. Vyučovací přípravy představují žákům možnosti prevence a poukazují na organizace zabývající se pomocí v situaci, kdy je člověk ohrožen sektou. Závěr práce hodnotí kvality vyučovacích příprav a vyhodnocuje zjišťovacích otázek.¹

¹ Po dohodě s vedoucím katedry (PhDr. Ondřejem Lánským, Ph.D.) došlo ke změně vedoucí práce. Místo Mgr. Jitky Masopustové ji vedla Mgr. Marie Holá, Th.D.

1 Náboženství a jeho reflexe ve školním vzdělávacím systému

„Náboženská výchova nezačíná teprve tím, že se dítě uvádí do určitého náboženství nebo vyznání, ale tím, že se učiní citlivým v oblasti náboženství v širším smyslu.“² Každý dospívající si ve svém životě prošel různými vývojovými fázemi a jako dítě žasnul nad světem, který ho obklopoval. To, co poznával, ho překvapilo a nutilo k přemýšlení nad tím, proč existuje, jaká je jeho úloha a životní cíl. A právě tyto existenciální otázky souvisí s náboženskou výchovou, o které pojednáme na následujících stranách této práce.

1.1 Náboženská výchova v kurikulu státních škol

Náboženská výchova se realizuje v odlišných prostředích a primárně se rozlišuje na informační, formální a poloformální výchovu. Informační náboženská výchova probíhá v rodině, vrstevnické či jiné podpůrné skupině. Formální náboženská výchova se odehrává v institucionalizovaných státních nebo církevních školách. S poloformální výchovou se lze setkat v prostředí osvětových organizací či zájmových kroužků.³

Podle Dany Hanesové má náboženská výchova v kurikulu státních škol různá postavení, zejména z hlediska jednotlivých zemí. Hlavním kritériem tohoto dělení je zodpovědnost náboženské komunity nebo státu za obsah, formu náboženské výchovy a tvorbu učebních osnov a materiálů. Nejčastěji se tento předmět rozlišuje na model konfesionálně a nekofesionálně orientované náboženské výchovy.⁴

První model konfesionálně orientované náboženské výchovy se uplatňuje v jižní Evropě, Belgii, Rakousku, Švýcarsku a v dalších zemích východní Evropy. Úkolem náboženské výchovy je uvést žáky do problematiky jednoho specifického věrovyznání, např. náboženské výchovy katolické, evangelické nebo reformované. Jedná se o předmět výběrový nebo povinně výběrový. Za kvalifikovanou přípravu

² MUCHOVÁ, L. *Úvod do náboženské pedagogiky*. 1. vyd. České Budějovice: PF. České Budějovice, 1992, s. 16.

³ HANESOVÁ, D. *Náboženská výchova ve školách*. Banská Bystrica: Pdf UMB, 2005, s. 17.

⁴ Tamtéž, s. 37.

a tvorbu učebních osnov odpovídá církev nebo náboženská společnost. Pokud si rodiče nepřejí, aby se jejich dítě účastnilo náboženské výchovy, mají možnost mu vybrat náhradní předmět, přičemž mohou volit mezi etikou a filozofií. Někdy je tento model pokládán do jisté míry za dogmatický.⁵

Model nekonfesionálně orientované náboženské výchovy, uplatňovaný např. v Dánsku, Švédsku či Velké Británii, je chápán jako všeobecné studium náboženství a jeho posláním je podat univerzální sdělení informací týkajících se náboženství. Takto orientovaná náboženská výchova se může zaměřit na jednu či více věrouk. Daný model je pro veřejné školství přijatelnější než model předchozí.⁶

V České republice je uplatňován model konfesionální. Stát poskytuje možnost výběru mezi náboženskou výchovou jako volitelným předmětem nebo jinými alternativními předměty.⁷

1.2 Historický kontext výuky předmětu náboženská výchova na základní škole

Původně se náboženská výchova na území Čech, Moravy a Slovenska odehrávala v různých prostředích a její historie souvisí se společenskými, kulturními, školskými a teologickými proměnami.

Ján Liguš uvádí, že ve středověku byly školy spjaty s biblickými, katechickými, liturgickými texty a bohoslužebným životem.⁸ Náboženství jako samostatný vyučovací předmět bylo zavedeno v době reformace. O to se zasloužil humanistický teolog Filip Melancton, který navrhl zařadit náboženskou výchovu do protestantského školského systému.⁹ V českém prostředí v té době vyučoval katechickou výchovu Jan Hus, který ji chápal jako výuku všech věkových skupin, manželství a rodiny, kde nesmí chybět láska, péče, poučení a náprava.¹⁰

Výchovnými i vzdělávacími procesy nejen z náboženského hlediska se v 16. století zabýval nejvýznamnější představitel Jednoty Bratrské Ján Ámos Komenský. Komenský požadoval, aby rodiče s náboženskou výchovou u svých dětí začali co

⁵ HANESOVÁ, D. *Náboženská výchova ve školách*. Banská Bystrica: Pdf UMB, 2005, s. 37.

⁶ Tamtéž, s. 37.

⁷ Tamtéž, s. 38-40.

⁸ LIGUŠ, J. *Náboženská výchova a výuka*. Brno: Marek, 2005, s. 120.

⁹ HANESOVÁ, D. *Náboženská výchova ve školách*. Banská Bystrica: Pdf UMB, 2005, s. 52.

¹⁰ LIGUŠ, J. *Náboženská výchova a výuka*. Brno: Marek, 2005, s. 50.

nejdříve. Za podstatný výchovný prostředek pokládal modlitbu, kterou by měli rodiče u dítěte rozvíjet v době, kdy dovrší dvou let života. Také si přál, aby náboženská výchova měla ve vzdělávacím systému své pevné místo a vyučovala se mezi 7. až 12. věkem dítěte.¹¹

Katechickým myšlením Komenského bylo ovlivněno celé 17. a 18. století, někdy označované jako období pietismu. V této době se v Evropě zformoval systém veřejných škol, které považovaly vzdělání za nástroj morálního, kulturního a náboženského zdokonalení jednotlivce. V době osvícenství se v Evropě náboženskou výchovou zabývalo mnoho myslitelů, kdy z těch významnějších můžeme jmenovat Johna Locka a Jeana Jacquese Rousseaua. Podle Locka musela správná výchova splňovat nábožensko-morální aspekt, ve kterém byla klíčová láska k Bohu a k lidem. Rousseau naopak tvrdě vystupoval proti mechanickému učení se katechismu a odmítal považovat Bibli za základ náboženské výchovy. V závěru tohoto údobí můžeme konstatovat, že pedagogika pro století osvícenských filozofů měla ústřední význam výchovný, etický a zejména náboženský.¹²

Následující 19. století je charakteristické rychlým technickým pokrokem, rozvojem industrializace a modernizací životního stylu mnoha rodin. Tento rychlý vývoj se projevil i v katechetice, ve které byla oddělena teologie od církevního života a s Bibli bylo nakládáno jako s běžnou knihou. Vzniklá situace vedla k napětí mezi výukou náboženství ve školách a církevní katechezí. Náboženská výuka ve škole rozvíjela u dětí religiozitu, kdežto církevní výuka měla děti vést k náboženské poslušnosti.¹³

Po roce 1918 se český protestantismus dobrovolně vzdal svého vlastního školství a nechal ho v rukou první Československé republiky. Ta na základě školského zákona z roku 1935 zaručila výuku náboženství jako povinného vyučovacího předmětu ve státních školách a byly jí věnovány dvě hodiny týdně. „V důsledku nedostatečného počtu vzdělaných katechetů se však stala zátěží pro faráře, což vedlo k tomu, že její obsah se postupně zúžil, až vzniklo nebezpečí moralismu a dogmatismu v náboženské výchově.“¹⁴

V roce 1948 výuku náboženské výchovy postupně vystřídala ateistická etická výchova. Neustále se měnící společensko-politická situace způsobila, že se

¹¹ LIGUŠ, J. *Náboženská výchova a výuka*. Brno: Marek, 2005, s. 57-59.

¹² Tamtéž, s. 65.

¹³ Tamtéž, s. 121.

¹⁴ Tamtéž, s. 82.

náboženská výchova uskutečňovala jen jako volitelný předmět, který se později stal v očích státu nežádoucí a pro rodiče zároveň velkým rizikem, že se jejich děti nebudou moci vzdělávat na vyšším stupni. „Rok 1989 znovu přinesl změny v chápání náboženské výchovy. Listina základních práv a svobod zaručila každému svobodu vyznávat náboženství podle svého přesvědčení a zároveň v článku 16/3 prvního oddílu hlavy druhé se výslovně hovoří o tom, že zákon stanoví podmínky vyučování náboženství na státních školách.“¹⁵

V současné době se náboženská výchova na státních základních školách vyučuje jako nepovinný předmět, přičemž podmínkou je, aby se k předmětu náboženství realizovanému danou církví nebo náboženskou společností přihlásilo alespoň 7 žáků školy. Předmět není klasifikován a na vysvědčení se hodnotí slovy: pracoval úspěšně či jen pracoval. Alternativou náboženské výchovy je etická výchova.¹⁶

1.3 Náboženská problematika v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Česká republika je demokratický stát, který svým občanům zaručuje svobodu svědomí a vyznání, ve své Ústavě však nemá uzákoněnou žádnou konkrétní náboženskou víru.¹⁷ Ve shodě s novými principy kurikulární politiky, které jsou zformulovány v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice a zakotveny v zákoně 561/2004 Sb., se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Již zmíněné kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na úrovni státní a školní.¹⁸

Státní úroveň reprezentují Národní programy vzdělávání a Rámcový vzdělávací program (RVP). Rámcový vzdělávací program vymezuje závazné rámce pro předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představuje Školní vzdělávací program (ŠVP), podle kterého se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých

¹⁵ LIGUŠ, J. *Náboženská výchova a výuka*. Brno: Marek, 2005, s. 83.

¹⁶ *Nepovinný předmět náboženství: Komentář k ŠVP ZV*. [online]. 2008, s. 1. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/vyuka-nabozenstvi/skolni-vzdelavaci-program/cpk-olomouc/charakteristika-predmetu-ol/>.

¹⁷ HANESOVÁ, D. *Náboženská výchova ve školách*. Banská Bystrica: Pdf UMB, 2005, s. 59.

¹⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 5. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

školách.¹⁹

Ve stručnosti můžeme nastínit několik zásadních principů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání:

- podporuje souhrnný přístup k uskutečnění vzdělávacího obsahu a očekává výběr rozmanitých vzdělávacích postupů, metod a forem výuky,
- vymezuje vše nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků,
- zpřesňuje úroveň klíčových kompetencí, kterých by žáci měli dosahovat na konci základního vzdělání,
- stanovuje vzdělávací oblasti, dále jejich obsahy, očekávané výstupy a učivo,
- zařazuje průřezová témata jako součást základního vzdělávání.

Jak už bylo poznamenáno výše, náboženství se na státních základních školách vyučuje jako nepovinný předmět. Je tedy výhradně na škole, jak si cíle a obsah nepovinných předmětů zpracuje a zda nepovinné předměty zařadí do Školního vzdělávacího programu. Podmínky pro vyučování předmětu náboženství upravuje zákon č. 561/2004 Sb. §15, který vychází z ustanovení čl. 16 Listiny práv a svobod. Výuka nepovinného předmětu náboženství probíhá ve shodě se zásadami a cíli vzdělávání stanovenými tímto zákonem.²⁰

Je-li dostatečný počet přihlášených žáků na předmět náboženství, může se vyučovat ve spojených ročníkových skupinách nebo jednotlivých ročnících. Náboženskou výchovu mohou vyučovat registrované církve nebo společnosti, které mají přiznané zvláštní právo vést výuku náboženství na státních školách podle § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb. Z toho vyplývá, že nepovinnou výuku náboženské výchovy může vést pověřený zástupce církve nebo společnosti, který splňuje předpoklady pro výkon pedagogické činnosti a je v pracovně-právním vztahu ke škole.²¹

Obsahy předmětu náboženství jsou pro jednotlivé ročníky děleny do tematických celků, které na sebe spirálovitě navazují a cyklicky se prolínají. Časová dotace předmětu je jedna hodina týdně, přičemž náboženství jako nepovinný předmět nečerpá hodinovou dotaci z hodin stanovených Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Náboženská výchova dále rozvíjí obsahy průřezových témat

¹⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 5. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

²⁰ *Nepovinný předmět náboženství: Komentář k ŠVP ZV*. [online]. 2008 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z:<http://www.cirkev.cz/vyuka-nabozenstvi/skolni-vzdelavaci-program/cpk-olomouc/charakteristika-predmetu-ol/>.

²¹ Tamtéž, s. 1.

a podílí se i na strategii rozvíjení klíčových kompetencí školy.²²

„Nepovinný předmět náboženství se v širším slova smyslu orientuje na obecně lidské jevy, jako jsou důvěra, vděčnost, odpouštění, radost, štěstí, ochota pomoci nebo schopnost tušení dimenzí, které člověka přesahují. V tomto pojetí kultivuje duchovní rozměr osobnosti, který je vlastní každému člověku, a to v duchu římskokatolického náboženství. Doprovází dítě v jeho otázkách po smyslu života vyjádřených v těchto existenciálních potřebách člověka: být přijímán a milován, poznávat měřítka a motivaci správného jednání a orientovat podle nich svůj život, moci se sdílet a mít životní perspektivu.“²³

Cílem náboženské výchovy je přijetí žáků v jejich individualitě s přihlédnutím k jejich zralosti, lidské svobodě a zodpovědnosti, aby svými názory spoluvytvářeli vyučování. Záměrem náboženské výchovy je vytvářet způsobilost mladých lidí k dialogu s jejich bližními a Bohem.²⁴

1.4 Vzdělávací oblasti v RVP

Rámcový vzdělávací program na základě obsahu elementárně rozlišuje devět vzdělávacích oblastí. Všechny vzdělávací oblasti obsahují charakteristiku a návaznost mezi 1. a 2. vzdělávacím stupněm. Dále jsou v oblastech zahrnuty cíle tak, aby žáci krok za krokem splňovali klíčové kompetence. Vzdělávací obsah je tvořen očekávanými výstupy a učivem, následně je školou rozčleněn do vyučovacích předmětů.²⁵ Náboženská tematika a s ní i výuka o sektách může být zařazena do vzdělávacích oblastí Člověk a společnost nebo Člověk a zdraví.

²² *Nepovinný předmět náboženství: Komentář k ŠVP ZV.* [online]. 2008 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/vyuka-nabozenstvi/skolni-vzdelavaci-program/cpk-olomouc/charakteristika-predmetu-ol/>.

²³ Tamtéž, s. 1.

²⁴ MUCHOVÁ, L. *Cíle a cesty: Metody, cíle a prostředky vyučování z pohledu obecné didaktiky pro učitele náboženství.* Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996, s. 36.

²⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 14. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

1.4.1 Vzdělávací oblast Člověk a společnost

Vzdělávací oblast Člověk a společnost v sobě zahrnuje dva vzdělávací obory, Dějepis a Výchovu k občanství. Cílem uvedených vzdělávacích oborů je seznámit žáky s dějinnými, sociálními a kulturními aspekty života lidí. Z hlediska uplatnitelnosti náboženské tematiky a konkrétněji problematiky sekt je pro tuto diplomovou práci relevantní pouze Výchova k občanství. Výchova k občanství vytváří kvality pro orientaci žáků v sociální realitě a pro jejich integraci do společenských vztahů. Zaměřuje se zejména na vztahy v rodině a rozsáhlejších společenstvích a seznamuje s občanským a hospodářským životem, chodem politických institucí a orgánů. Dbá na to, aby žáci respektovali mravní zásady společnosti, byli odpovědní za své názory, chování a jednání. Výchova k občanství se podle učiva rozděluje na jednotlivé kapitoly – Člověk ve společnosti, Člověk jako jedinec, Stát a hospodářství, Stát a právo, Mezinárodní vztahy a globální svět.²⁶

Člověk ve společnosti

Tato kapitola obsahuje učivo týkající se lidských setkání, vztahů mezi lidmi a zásad lidského soužití. Do učiva zabývajícího se lidskými setkáními spadají témata: potřební lidé ve společnosti, pomoc lidem v nouzi a lidská solidarita.²⁷

Už na počátku 20. století spojoval motiv solidarity a náboženství významný francouzský sociolog Émile Durkheim, který hovořil o tom, že jednou ze základních sociálních funkcí náboženství je schopnost výraznou měrou přispívat, posilovat a udržet sociální solidaritu.²⁸ Zmíněná témata můžeme vztáhnout i na sekty, jelikož některé pozitivní skupiny se nezištně zaměstnávají podporou lidí v nouzi a tím se stávají nepostradatelnými pro společnost. Téma lze využít i opačným způsobem a upozornit žáky na negativní skupiny, které mohou člověka v tíživé životní situaci zneužít pro své nečestné úmysly.

Spjaté s náboženstvím je i učivo pojednávající o vztazích mezi lidmi, které se zaměřuje na interpersonální komunikaci, konflikty v mezilidských vztazích

²⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 14. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

²⁷ Tamtéž, s. 43.

²⁸ DURKHEIM, É. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Vyd. 1. Praha: Oikoyemenh, 2002, s. 55-56.

a problémy lidské snášenlivosti.²⁹ Ve všech daných tématech lze uplatnit i problematiku sekt. Mezilidská komunikace je velmi důležitá a slouží jako prevence proti sektám, protože kdo komunikuje, nenechá se snadno zmanipulovat. Není totiž tajemstvím, že stoupenci sekt jsou při náboru nových členů mistři v komunikaci.

Velmi důležité je snažit se předcházet konfliktům mezi lidmi. Každý z nás jistě pocítil na vlastní kůži, že někdy jsou neshody nevyhnutelné. Často se opakující nepříjemná konfrontace může vést k osamělosti a uzavřenosti jedince, který po nějaké době neváhá hledat uznání a naplnění lásky mimo domov, např. v sektě. Nemusí to být ale pravidlem. Rozepře v člověku vyvolávají emoce, které musí být nejprve zpracovány a poté je třeba nabídnout účinné a konstruktivní řešení těchto problematických situací. Nejlepším řešením je jednat asertivně a hledat přijatelné řešení pro obě strany. S negativními sektářskými skupinami souvisí také lidská nesnášenlivost, která se projevuje arogantním a intolerantním přístupem k okolnímu světu.

Náboženskou tematiku je možné zařadit i do vyučovací látky o zásadách lidského soužití, jelikož všechna světová náboženství stanovují regulativy společenského chování. Toto téma v sobě zahrnuje látku o svobodě a vzájemné závislosti, o pravidlech chování a o dělbě práce.³⁰

Koncepce svobody a vzájemné závislosti rovněž koreluje se sektou. Pokud se jedinec stane členem nezdravého společenství se sektářskými rysy, automaticky přichází o svou autonomii a ctí stanovená pravidla dané skupiny. Některé negativní sekty pěstují u svých stoupců strach a ti se později na skupině stávají závislí. „Strach z toho, co se stane, když nesplním úkol, může působit velmi silně. Některé skupiny, když někdo nedostojí svým závazkům, vyhrožují nukleární či jinou katastrofou.“³¹

Pojednání o sektách se nabízí i v souladu s výukou o dělbě práce a činnosti, protože mnohé nezdravé sektářské skupiny zneužívají své členy k práci a poté požadují, aby své výdělky skupině odevzdávali či darovali.

²⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 48. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

³⁰ Tamtéž, s. 48.

³¹ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 97.

Člověk jako jedinec

Druhá kapitola soustřeďuje učivo zabývající se vnitřním světem a osobním rozvojem člověka. Do učiva o vnitřním světě spadají témata: sebehodnocení, systém osobních hodnot a stereotypy ve vnímání druhých lidí.³²

Můžeme spolehlivě říci, že mezi hodnotami a náboženstvím existuje pevný vztah, poněvadž náboženství samo udává hodnoty člověka. I v tomto tématu je možné uplatnit otázku sekt. Pokud se budeme zamýšlet nad sebehodnocením a hodnotovou orientací člověka, zjistíme, že spolu úzce souvisí. „Hodnotová orientace člověka ukazuje, jakým směrem se při vzniku hodnotového systému orientuje a jakým směrem jeho hodnotový systém ovlivňuje jeho chování.“³³ To, jak se chováme, je spjata s naším svědomím, které je chápáno jako nástroj našeho sebehodnocení. Mnohdy se stává, že se člověku jeho životní hodnoty zhroutí (např. při ztrátě zaměstnání nebo partnera) a on se ocitne v situaci, se kterou si neví rady.

V této chvíli může sekta pocítit svou šanci a nalákat ho mezi sebe příslibem, že jeho život dostane nový smysl. Sekta si dokáže pohrát s naším svědomím a probudit v člověku výčitky v době, kdy se rozhodne sektářskou skupinu opustit. Během výuky o stereotypch společnosti můžeme sektu zmínit v souvislosti s tím, že nelze všechny skupiny se sektářskými rysy považovat za negativní a nebezpečné.

Učivo o osobním rozvoji v sobě zahrnuje náměty o životních cílech, plánech a o adaptaci na životní změny. Při výuce můžeme žákům říci, že v kontextu přizpůsobení se novým životním perspektivám sekta láká nováčky na úžasné plány do budoucnosti se zárukou, že se stanou novými a lepšími lidmi.

Stát a hospodářství, Stát a právo

O náboženské tematice se lze též zmínit v kapitolách Stát a hospodářství a také Stát a právo. Stát a hospodářství zahrnuje učivo o ochraně majetku. Při výkladu Desatera Božích přikázání se setkáváme s návodem, který lidem radí, aby nekradli, nelhali a nebyli chamtiví, čímž se některé negativní sekty zaručeně neřídí.³⁴ Kniha

³² HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 48.

³³ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 100.

³⁴ *Desatero: Desatero božích přikázání - pravidla dobrého člověčenství*. [online]. [cit. 2015-04-30].

Nebezpečí sekt poukazuje na případ, který se stal na Tchaj-wanu, kdy vůdce ze svých stoupenců vylákal značné peněžní sumy. Poté, co podvod vyšel najevo, odmítli členové sekty uvěřit, že je vůdce obelstil.³⁵ Častokrát se ale stane, že peníze nejsou to nejcennější, co destruktivní sektářská skupina člověku sebere. Postižený přichází hlavně o svou duši a není pro něj lehké se vrátit k původnímu životu.

Kapitola Stát a právo obsahuje téma lidských práv, kde by bylo eventuálně možné poukázat na nebezpečí sekt. „Používá-li se k náboru a manipulaci členů podvodu, hypnózy a jiných psychologických technik, pak jde o porušování lidských práv.“³⁶

1.4.2 Vzdělávací oblast Člověk a zdraví

Vzdělávací oblast Člověk a zdraví zastřešuje obory Výchova ke zdraví a Tělesná výchova. Úkolem dané oblasti je pojednat o životním stylu, o zdravotně preventivním chování, o kvalitě životního prostředí a o bezpečí člověka. Vzhledem k uplatnění náboženské tematiky je středem zájmu této práce zejména obor Výchova ke zdraví. Tento okruh uvádí žáky do základních hygienických, stravovacích, pracovních a zdravotně preventivních návyků. Zdokonaluje žáky v poznacích o rodině, škole, společenství vrstevníků a o vztazích mezi lidmi. Učí odmítat škodlivé látky, zabránit úrazům a čelit ohrožení v každodenních situacích. Výchova ke zdraví se na základě učiva dělí na několik kapitol. Patří sem: Vztahy mezi lidmi a formy soužití, Změny v životě člověka a jejich reflexe, Zdravý způsob života a péče o zdraví, Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, Hodnota a podpora zdraví, Osobnostní a sociální rozvoj.³⁷

Vztahy mezi lidmi a formy soužití

První kapitola se zabývá vztahy a pravidly soužití v prostředí rodiny, školy, ve vrstevnických skupinách či komunitách.³⁸

Dostupné z: <http://www.eucharistie.cz/czech/texty/desatero2.html>.

³⁵ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 43.

³⁶ Tamtéž, s. 65.

³⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 74. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

³⁸ Tamtéž, s. 76-77.

Náboženské vyznání má bezesporu vliv na rodinný život i na vztahy člověka s jeho současníky. Při výuce pravidel soužití je třeba žáky upozornit na správná a nesprávná pravidla vládoucí v určitých komunitách. V prostředí mnohých sektářských skupin existují pravidla vyžadující naprostou poslušnost a rezignaci na vlastní rozum. Je tedy nutné žákům připomenout, že některé předpisy negativních komunit nelze tolerovat a je třeba se jim bránit. „Mnoho sekt ovládá suverénně i interpersonální vztahy. Vůdce určují, s kým se kdo smí stýkat a komu se má vyhýbat.“³⁹

Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence

Nejlepší využití výuky sekt nabízí kapitola o rizicích ohrožujících zdraví člověka, která obsahuje témata: skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání, bezpečné chování, manipulativní informace a další.⁴⁰

V rámci učiva o násilí a zneužívání by bylo vhodné žáky varovat před ohrožením ze strany některých rizikových skupin se sektářskými rysy a následně promluvit o bezpečné komunikaci s neznámými lidmi.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání konkrétně upozorňuje na sekty v látce týkající se manipulace, protože mnohé destruktivní sektářské skupiny získávají své členy pomocí manipulativních technik. „Dochází k ní tak, že je člověk ponořen do určitého společenského prostředí, a má-li přežít, musí odložit starou identitu a přijmout novou podle požadavků okolí. Vše, co by mu mohlo připomínat jeho bývalou identitu, se odsouvá a nahrazuje přítomnou realitou.“⁴¹

Hodnota a podpora zdraví

Kapitola o hodnotách a podpoře zdraví člověka poukazuje na prevenci a odpovědnost za své zdraví. Jednou z oblastí této kapitoly je také podpora zdraví v komunitě. V rámci výuky daných témat by bylo žádoucí opět žáky poučit o tom, že mnohé sekty neposkytují svým členům dostatečnou zdravotnickou péči. „Lidem se dává

³⁹ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 98.

⁴⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 77. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

⁴¹ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 87.

najevo, že příčinou jejich nemoci je nějaká osobní nebo duchovní slabost a že stačí činit pokání a pracovat usilovněji a potíže zmizí.⁴² Konkrétním příkladem sektářské komunity, která nevhodně působí na zdraví člověka, jsou Svědkové Jehovovi, kteří striktně odmítají transfúzi krve i v případě, že by je to mělo stát život.

1.5 Průřezová témata v RVP

Průřezová témata představují nedílnou součást Rámcového vzdělávacího programu a zaměřují se především na rozvoj jedincových postojů a hodnot. Jejich význam spočívá v tom, že svým zaměřením kopírují vzdělávací oblasti a spojují vzdělávací obsah oborů Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. V charakteristice průřezových témat je také obsáhnut smysl a poslání daného tématu, včetně pozitiv pro rozvoj osobnosti žáka ve vědomostech, dovednostech a schopnostech. Průřezová témata jsou povinná a škola je musí zařadit do základního vzdělávání.⁴³ Pro potřeby této práce jsou podstatná především témata Osobnostní a sociální výchova a Multikulturalismus.

1.5.1 Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova

Dané průřezové téma je charakteristické svou praktičností, zaměřuje se na subjekt i objekt a je využitelné v každodenním životě jedince. Cílem je vypomoci žákům v praktických a životních dovednostech. Má velmi úzký vztah nejen ke vzdělávacím oblastem Člověk a společnost a Člověk a zdraví. Tematické okruhy Osobnostní a sociální výchovy jsou rozčleněny do tří částí, jimiž jsou Osobnostní rozvoj, Sociální rozvoj a Morální rozvoj.⁴⁴

⁴² HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 77.

⁴³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 90. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

⁴⁴ Tamtéž, s. 92.

Osobnostní rozvoj

První část zastřešuje témata týkající se sebepoznání, seberegulace nebo psychohygieny.⁴⁵

Jak už je zmíněno výše, téma sebepoznání souvisí s naším svědomím, na základě kterého můžeme uvažovat nad svým, ale i cizím jednáním. Ve spojitosti s náboženstvím lze žáky poučit o zlatém pravidle morálky, které zní: „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jedněte s nimi.“⁴⁶ Citovanou pasáž najdeme v Bibli v evangeliu podle Matouše (7,12).⁴⁷ Dané pravidlo by se pro žáky mohlo stát celoživotním návodem ve vztahu k lidem. Svědomí nám dává možnost přemýšlet nad svými úspěchy a neúspěchy, kdy je velmi důležité, aby se člověk uměl se svými neúspěchy vyrovnat. Schopnost smířit se s prohrou nás posiluje a ochraňuje před nebezpečnou životní krizí, která může vést např. k rozhodnutí vstoupit do sekty.

Jednou z oblastí, která řeší téma seberegulace, je zabezpečení volného času dětí a mládeže. Dnešní mládež má k dispozici velké množství volného času, a právě kvalitní využití je jednou z primárních prevencí jakékoliv závislosti. Pokud však jedinci trávení volného času nepřináší uspokojení, mohou se objevit pocity sklíčenosti až zoufalství. A právě cestu z těchto nepříjemných pocitů nabízí sekta, která v jedinci dokáže vyvolat dojem jedinečnosti a na rozdíl od nerozumějícího okolí pocit pochopení.

Otázka psychohygieny se zaměřuje na zvládání stresových situací a hledání pomoci při potížích. Již výše je uvedeno, že stres, frustrace či těžké životní situace jsou jedny z mnoha příčin vedoucích ke vstupu do sekty, proto je třeba na žáky apelovat, aby vyřešení svých problému promýšleli s rozumem a jednali asertivně. S tím je neodmyslitelně spojeno poskytování podpory, tudíž je žádoucí promluvit o institucích, které se pomoci v obtížích věnují.

⁴⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 90. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

⁴⁶ *Česká biblická společnost*. [online]. 2009 [cit. 2015-06-18]. Dostupné z: <http://www.biblenet.cz/app/b/Matt/chapter/7>.

⁴⁷ Tamtéž, s. 1.

Sociální rozvoj

Učivo o sociálním rozvoji se orientuje na témata mezilidských vztahů a zabývá se také interpersonální komunikací.⁴⁸

V rámci mezilidských vztahů lze náboženskou výchovu velmi příhodně využít ve výuce o empatii, podpoře a pomoci lidem. O nebezpečí sekt můžeme pojednat v souvislosti s tím, že některé negativní sektářské skupiny zprvu poskytují pomoc, která se po čase změní v destrukci jedince. „Cestou aktivního naslouchání, nejrůznějších technik vedení rozhovoru, aj. sdělují potencionální oběti informaci zhruba tohoto typu: Jsem tvůj nejlepší přítel. Nikdy jsi tak dobrého neměl.“⁴⁹ Těmito nečestnými a nemorálními způsoby se náboráři sekt snaží dostat do přízně jedince. Podstatné je žáky informovat, že se členové sekty zpočátku mohou chovat vlídně a přívětivě, nicméně není pravidlem, že jim jejich milé chování vydrží i v budoucnu.

Velice důležité je učivo o komunikaci, protože v rámci tohoto tématu se dá promluvit o komunikační obraně proti manipulaci, kterou sekty hojně využívají. „Řeč verbíře je mystifikací, jejímž smyslem je obrácení posluchače nikoli komunikace s ním. Strategie spočívá v postupném přechodu od reálného, známého a obvyklého směrem k iluzornímu, avšak bez toho, že by se přesvědčovaný člověk dokázal postavit do opozice.“⁵⁰

Morální rozvoj

Pasáž zabývající se morálním rozvojem se zaměstnává například rozhodovacími dovednostmi či zdatností při řešení problémů.⁵¹

V části učiva o morálním rozvoji je důležité posilovat u žáků rozhodovací dovednosti v oblasti řešení problémů. Jednou z metod, které náboráři sekt na případné nové členy používají, je přesvědčování, z tohoto důvodu je nezbytné, aby se žáci učili kriticky myslet a na základě toho se svobodně rozhodovali. Co se týče záležitosti s řešením problémů, je možné žákům nabídnout různá východiska

⁴⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 106. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

⁴⁹ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 120.

⁵⁰ Tamtéž, s. 122.

⁵¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 107. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

a varianty, jak se vzniklými nepříjemnostmi vyrovnat, aniž by volili členství v negativní sektářské skupině.

1.5.2 Průřezové téma Multikulturalismus

Průřezové téma Multikulturalismus seznamuje s rozmanitostí, tradicemi a hodnotami různých kultur. Umožňuje poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám a národním specifikům. Podporuje rozvoj solidarity, spravedlnosti, tolerance a vede k uznání sociokulturních rozmanitostí. Multikulturní výchova má také velmi těsnou vazbu se vzdělávacími oblastmi Člověk a společnost i Člověk a zdraví. Tematické okruhy jsou členěny na několik částí. Ve vztahu k náboženské výchově se bude tato práce zabírat především tématem lidských vztahů a principem sociálního smíru a solidarity.⁵²

Lidské vztahy

O mezilidských vztazích bylo pojednáno již ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví. Mladým lidem se současný svět jeví jako velmi komplikovaný a vyznat se v něm jim mnohdy připadá jako nadlidský úkon. Stejně tak obtížné se zdají i vztahy mezi lidmi. V tomto případě je důležité žáky poučit o postupech, které sekty užívají, aby své řady posílily o nového stoupence. Destruktivní sekty totiž mohou nejprve představovat společenství bezvadných lidí, mezi kterými pocítíme porozumění, díky kterému zapomene na složité vztahy s rodinou či kamarády. Tento vztah ale netrvá dlouho. „Po rozhodnutí vstoupit do skupiny se všechno rázem změní, po radostných a úchvatných zážitcích následuje tvrdý dopad na zem.“⁵³ A my zjistíme, že o sobě už nerozhodujeme, nemáme se kam vrátit a jsme zcela závislí na sektě.

⁵² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 112. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

⁵³ BÜCHNER, B. *Co máme vědět o sektách*. 1. vyd. Praha: Amulet, 1999., s. 43.

Princip sociálního smíru a solidarity

Tematický celek nazvaný sociální smír a solidarita obsahuje část zabývající se lidskými právy, o kterých je v souladu s problematikou sekt jistě žádoucí promluvit. Je potřebné poučit žáky o právech, které sdružuje Listina základních práv a svobod, aby poznali, kdy jsou jejich práva porušena a na jaké pomáhající instituce se mohou obrátit. Znalostí vlastních práv znemožníme sektě, aby zasahovala do individuálních práv jedince.

1.6 Zpracování náboženské otázky v učebnicích občanské výchovy

Obsah učiva detailně zpracovávají školní učebnice. Tyto učebnice musí být v souladu s cíli vzdělávání stanovenými školským zákonem, vzdělávacími programy a právními předpisy. Pokud posuzované učebnice splňují daná kritéria, tak jim Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v souladu s § 27 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání uděluje schvalovací doložku. Schvalovací doložka se zpravidla uděluje na 6 let a i po jejím uplynutí se učebnice mohou dále používat.⁵⁴

Katalog učebnic, které mají platnou a schválenou doložku, zveřejňuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na svých internetových stránkách v tzv. Věstníku. Školy však mohou využívat učebnice bez platné doložky v případě, že svou strukturou a obsahem uspokojují pedagogické a didaktické zásady vzdělávání. Podstatné však je, aby učebnice nebyly v rozporu s cíli vzdělávání, které stanovuje školský zákon, vzdělávací programy a právní předpisy. O tom, jaké škola bude používat učebnice, rozhoduje ředitel školy, který za jejich výběr zodpovídá.⁵⁵

Pro naše potřeby se dále zaměříme na učebnice 8. a 9. tříd základní školy. Platnou a schválenou doložku splňují učebnice:

⁵⁴ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*: Sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k platnosti schvalovacích doložek udělených učebnicím a učebním textům v souvislosti s vydáním RVP ZV. MŠMT [online]. 2005, s. 1. [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/sdeleni-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-platnosti-schvalovacich-dolozek-udelenych-ucebnicim-a-ucebnim-textum-v-souvislosti-s-vydanim-rvp-zv?highlightWords=schvalovac%C3%AD+dolo%C5%BEka>.

⁵⁵ Tamtéž, s. 1.

- Janošková, D., Ondráčková, M., Čábalová, D., Marková, H., Šebková, J.: **Občanská výchova, Rodinná výchova pro 8. ročník základní školy a tercií víceletého gymnázia**, vydání 1., 2011, Fraus.

Učebnice je základními školami hojně využívána, avšak zmínka o náboženských sektách se zde neobjevuje. Součástí této učebnice je metodika pro učitele, kde také není poukázáno na to, aby učitel žáky informoval o problematice sekt. Učebnice je však přehledná a doplněná výstižným obrazovým materiálem. Příručka pro učitele obsahuje velmi dobré návrhy aktivit a didaktických her.

- Lunerová, J., Štěrba, R., Svobodová, M.: **Výchova k občanství 8**, vydání 1., 2011, Nová škola, s.r.o.

Jmenovaná učebnice neobsahuje učivo o náboženství ani o sektách. Přesto však nabízí kapitoly pojednávající o pocitech a emocích. Poskytuje i návod na jednání v konfliktních situacích, což je velmi podstatné proto, aby žáci neřešili své problémy cestou členství v sektě. Učebnice zahrnuje výkladovou část, ale i celou řadu úkolů rozvíjejících myšlení žáků. Součástí je také klíč ke všem cvičením. Je přehledná, doplněná patřičnými obrázky a je psána jazykem přiměřeným věku žáků.

- Janošková, D., Ondráčková, M., Čábalová, D., Marková, H., Šebková, J.: **Občanská výchova, Rodinná výchova pro 9. ročník základní školy a kvartu víceletého gymnázia**, vydání 1., 2012, Fraus.

Učebnici měla autorka k dispozici pouze ve vydání z roku 2009. Část Rodinná výchova obsahuje kapitolu nazvanou Prevence zneužívání návykových látek, kde v podkapitole o společenské nebezpečnosti najdeme charakteristiku sekty. Na liště učebnice je i úkol pro žáky, aby pracovali se slovníkem cizích slov a vyhledali rozdíl mezi kultem a sektou. V učebnici najdeme i upozornění, že proti škodlivému vlivu sekt na psychiku člověka bojuje u nás i ve světě mnoho hnutí. Škoda jen, že není zmíněna ani jedna organizace nabízející pomoc. V metodice pro učitele je doporučeno, aby při výuce o společenském nebezpečí žákům představili styly výchovy, jejich druhy, normy a pravidla. Zejména důležité je v souvislosti se sektami seznámit žáky s autoritářským stylem, který stojí na příkazech, tvůrcem je mocná osobnost a příjemcem jsou ti, co moc postrádají. Učebnice je celkově velmi inspirativní a žáci díky ní získávají dovednosti potřebné pro praktický život.

- Laicmanová, A.: **Výchova k občanství 9**, vydání 1. 2012, Nová škola, s.r.o.

Daná učebnice obsahuje kapitolu nazvanou Člověk a náboženství. Podkapitoly se zabývají náboženstvím a náboženskou tolerancí, různými světovými

náboženstvími (judaismem, křesťanstvím, islámem, hinduismem a buddhismem), novými náboženskými hnutími a extremismem. Učebnice je přehledná, odkazuje k zajímavostem, vysvětluje cizí pojmy, volí výstižné otázky k zamyšlení a každou kapitolu v závěru vhodně shrnuje. Také je doplněna o příhodné obrázky týkající se probíraného tématu. Nejstručnější část je věnována novým náboženským hnutím, které jinak označujeme jako sekty. V učebnici je v několika větách vysvětleno, jak nová náboženská hnutí vznikla a jak fungují. Na případné nebezpečí ze strany těchto skupin je poukázáno v podkapitole o extremismu a fanatismu. Zde se žák může seznámit se škodlivostí některých uskupení, aby byl schopný podezřelé chování rozpoznat. Učebnice poskytuje velmi přehledné a detailní informace o různých náboženstvích. Co se týče tématu nových náboženských hnutí, tak učebnice vybavuje žáka stěžejními znalostmi.

- kol.: *Výchova k občanství* (učebnice pro 6. - 9. ročník), vydání 1., 2012, Gaudeamus.

Učebnice je velmi obsáhlá a dělí do několika částí. V jednotlivých okruzích je popsáno, jaké znalosti si v nich žák osvojí. Zmínka o náboženské výchově či problematice sekt se v kapitolách neobjevuje.

1.7 Didaktický materiál pro výuku náboženství

Výuka náboženské výchovy bude kvalitnější, pokud ji učitel podpoří vhodným výběrem a správným používáním různých didaktických pomůcek, přičemž je nezbytně nutné, aby učební pomůcky splňovaly několik funkcí:

- účelovou (jsou funkčně využívány),
- informativní (podporují rozvoj žáka),
- ekonomickou (vyžadují optimální finance),
- motivační (vyvolají zájem),
- koncentrickou (žák soustředí na téma).⁵⁶

Součástí didaktického materiálu jsou v první řadě učebnice, avšak materiál přispívající k výuce můžeme čerpat i ze spolupráce s neziskovými organizacemi a z některých výukových internetových portálů.

Internet poskytuje mnoho užitečných informací o náboženství i sektách.

⁵⁶ HANESOVÁ, D. *Náboženská výchova ve školách*. Banská Bystrica: Pdf UMB, 2005, s. 164.

Nelze však vyjmenovat všechny, proto se zaměříme na ty zdroje, na které nejčastěji odkazují literární prameny zabývající se problematikou sekt. Jsou jimi webové stránky www.sekty.cz či www.prevence-praha.cz. První jmenovaný zdroj (www.sekty.cz) spravuje nezisková organizace Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, o které pojednáme níže. Internetová stránka odkazuje na různé studie o sektách a další kvalitní zdroje, které se zabývají prevencí závislostí.⁵⁷ Společnost se v minulosti také podílela na realizaci projektu CzechKid (www.czechkid.cz), což je webová stránka sloužící dětem ke zvyšování informovanosti o multikulturních skupinách.⁵⁸ Druhý zmíněný internetový zdroj vede neziskové sdružení Pražské centrum primární prevence zaměřující se na obecně rizikové chování, do kterého patří i problematika sekt. Daná stránka charakterizuje sektu, předkládá základní znaky, upozorňuje na nebezpečí a znovu poukazuje na nápomocné organizace, lektory, poradny či literární a internetové zdroje.⁵⁹ Velmi pěkně provedenou a přínosnou stránkou o náboženství se prezentuje nezisková organizace Tim 2,2 (www.timdvadva.cz). Úmyslem tohoto společenství je posilovat druhé v křesťanské výchově, pomáhat základním školám v etické výchově a chystat různé kvízy pro rodiče i učitele. Dále společnost odkazuje na dceřiný webový portál (www.pracesdetmi.cz), kde nalezneme bohatou inspiraci pro práci se žáky. Organizace také nabízí k prodeji praktické knížky s návody, jak dětem přiblížit biblické poselství a pracovní pomůcky pro žáky v podobě barevných sešitů.⁶⁰

Z výukových internetových zdrojů lze zmínit Metodický portál Rámcového vzdělávacího programu (www.rvp.cz), který vytváří prostředí, kde se mohou učitelé navzájem inspirovat.⁶¹ Co se týká sekt, můžeme zde najít několik prezentací týkajících se této problematiky. Stejně nápomocný je i internetový portál DUMY – Digitální materiály pro výuku (www.dumy.cz). I zde je zpřístupněno několik výukových materiálů o sektách.⁶²

⁵⁷ *Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů*. [online]. 2006 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.sekty.cz/www/index.php>.

⁵⁸ *CzechKid*. [online]. 2007 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/>.

⁵⁹ *Pražské centrum primární prevence: Portál primární prevence rizikového chování v Praze*. [online]. 1999 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/poskytovatele-pp>

⁶⁰ *Tim 2,2 - služby křesťanům*. [online]. 2015 [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://www.timdvadva.cz/>.

⁶¹ *Metodický portál RVP* [online]. 2012 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://rvp.cz/>.

⁶² *Digitální materiály pro výuku*. [online]. 2012 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://dumy.cz/>.

2 Sekta

„Každý z nás se v průběhu svého života setkává s různými formami lidského společenství. Vedle prosté informace o jejich existenci se však v různé míře přímo účastníme jejich života, a to i tak, že do nich vstupujeme, setrváváme v nich a posléze z nich vystupujeme.“⁶³ Jednou ze skupin společenství, se kterou v našem životě můžeme přijít do styku, je náboženská sekta. Sekta se stala jedním z fenoménů dnešní doby a vyvolává rozporuplné reakce, jelikož představuje něco nového a neznámého. Proto je na místě promluvit o tom, co sekta je, jaké jsou její charakteristiky a jak je organizovaná.

Slovo sekta pochází z latinského *secta*, což označuje směr či školu. Substantivum je buď odvozováno od *sequor* – následuji, anebo od *seco* – dělím.⁶⁴ Kategorická definice sekty je velmi obtížná, protože jedno vymezení pojmu není platné pro všechny vědní obory. Smýšlení o sektě se vyvíjí v čase a na základě kontextu společenských, kulturních a politických událostí, přičemž různí autoři uvádějí různé definice.⁶⁵

Kay Marie Porterfieldová sektu definuje jako seskupení kolem charismatického vůdce s pevnou mocenskou strukturou drženou neměnnými zákony.⁶⁶

Pro Jana Chmelíka je sekta organizovaná skupina religiózně zaměřených lidí s dogmaticky nekonvenčními názory na úlohu a postavení člověka ve společnosti, založenými na kultu osobnosti, s výraznou psychickou manipulací osobnosti. Tyto skupiny jsou zaměřené na rozložení osobní identity jednotlivce, které vede až k vytvoření duševního otroctví a absolutní závislosti na vůdci sekty.⁶⁷

Pavel Mühlpachr považuje sektu za sdružení věřících, oddělujících se a překračujících hranice církve.⁶⁸

Sekty nejsou ničím novým a provázejí člověka od jeho počátku. Vznikly

⁶³ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt.* 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 7.

⁶⁴ Tamtéž, s. 37.

⁶⁵ URBAN, L. - DUBSKÝ, J. - BAJURA, J. *Sociální deviace.* 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 198.

⁶⁶ PORTERFIELD, K. *O sektách.* Praha: Lidové noviny, 1997, s. 173. Linka důvěry.

⁶⁷ CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociální aspekty.* Praha: Linde, 2001, s. 41.

⁶⁸ MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 102. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; sv. č. 112.

vydělením z hlavního církevního proudu v rámci jakéhokoliv druhu náboženství. Slovem sektář se rozumí divný až lehce vyšinutý člen takového společenství. Sektářské rysy mohou nést politická, ale i ryze světská uskupení. Není však pravidlem, že všechny sekty jsou nezdravé a nebezpečné a nemusí být pravdou, že každý sektář je podivínský fanatik.⁶⁹

Termín sekta s sebou mnohdy nese negativní konotaci, která vyplývá z toho, že se jedná o nové skupiny, ideje a praktiky, jež jsou chápány jako podezřelé a pohrávající si s náboženskou tematikou a jež nejsou širší společností respektovány ani přijímány.⁷⁰

V dnešní době jsou sekty častěji označovány jako *nová náboženská hnutí*, což není vždy oprávněné, jelikož výraz *nová náboženská hnutí* je neutrálnější. „Vzhledem ke svému kontrakulturnímu charakteru vyvolávají nová náboženská hnutí již od počátku četné kontroverze, které se projevují v jejich častém označení za sekty, případně destruktivní kulty, které však není ve většině případů opodstatněné a svědčí spíše o ideologické konfrontaci, případně mediální simplifikaci.“⁷¹ Nová náboženská hnutí se objevila po 2. světové válce jako alternativa vůči oficiálním a institucionalizovaným náboženstvím a do podvědomí veřejnosti se na našem území dostala po roce 1989. Jejich vznik je motivován novou náboženskou ideou, která je ale často inovací starších myšlenek.⁷² Při použití výrazu sekta jsou nová náboženská hnutí automaticky diskvalifikována a pro širokou společnost se stávají abnormální, neakceptovatelná a někdy až nebezpečná.⁷³

Sekta je také zaměňována s termínem *kult*. Kult, stejně jako sekta pochází z latinského slova *cultus*, což v překladu znamená vypěstěný nebo uctíváný. „Kultem nazýváme volné náboženské organizace se specificky konstituovaným souborem víry a rituálů.“⁷⁴ Kult si lze vyložit i jako standardizovaný soubor úkonů určující kolektivní a individuální chování, který navenek prezentuje náboženské vyznání. Kulty jednají s potencionálními klienty různými prostředky, např. věštbou, magií,

⁶⁹ URBAN, L. - DUBSKÝ, J. - BAJURA, J. *Sociální deviace*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 198.

⁷⁰ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 37.

⁷¹ VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 174.

⁷² VOJTÍŠEK, Z. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. 1. vyd. Praha: Beta Books, 2007, s. 16-17.

⁷³ Tamtéž, s. 33.

⁷⁴ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 44.

meditací aj., čímž jim zprostředkovávají náboženský zážitek, splnění přání, věštbu budoucnosti nebo vyřešení osobních problémů. Rozdílem však je, že se kultury nedomáhají žádných jiných než finančních závazků.⁷⁵

Pro potřeby této diplomové práce budeme nadále pracovat s pojmem sekta, který chápeme jako sociálně patologický jev, jenž je spojený s manipulací a omezováním práv jednotlivce.

2.1 Teoretická východiska

Definice termínu sekta se odlišuje na základě různých vědních disciplín. Abychom se seznámili s rozmanitostí existujících perspektiv, představíme tři přístupy. Zajímat nás bude definice sekty z hlediska sociologického, teologického a psychologického.

Termín sekta se stal jedním z elementárních pojmů sociologie náboženství a poprvé ho použil Max Weber. Sociologové přistupují k sektě tak, aby pro ni našli místo ve společenském kontextu, přičemž důležitou roli hrají historické události. „Sociologové zkoumají každé hnutí ve světle informací získaných na základě studia jiných hnutí v minulosti a v současnosti.“⁷⁶ Sociologický přístup k definici sekt by obsahoval analýzu mnohých faktorů, například nakolik je vedení sekty autoritářské, jaké užívá mechanismy věrnosti a oddanosti či jaké rysy má jejich životní styl. Jejich zájem také budí sociální mechanismy související s předsudky vůči sektám působícím na širokou veřejnost.⁷⁷ V sociologickém slovníku je sekta definována jako náboženská společnost odlišující se učením, organizací, náboženskou praxí od svého mateřského náboženství či církve.⁷⁸

Teologická definice stojí na křesťanské věrouce, kdy je sekta formulována jako náboženská skupina, která má jiné učení a praktiky odporující nauce zjevené v Písmu. Teologové se při věroučném rozboru věnují otázkám porozumění dotyčné skupiny samotné osobě a dílu Ježíše Krista. Dále se zabývají pohledem skupiny na přirozenost člověka a hřích, na učení a spásu, na povahu a úlohu Bible. Teologicky se sekty vyznačují svým nakládáním s Biblií jako s bezprostředním a

⁷⁵ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 44.

⁷⁶ ENROTH, R. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1994, s. 11.

⁷⁷ Tamtéž, s. 11.

⁷⁸ *Velký sociologický slovník*. 1, A/O. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, s. 284.

jasným návodem pro život a myšlení.⁷⁹

V souvislosti se sektou psychologové řeší zejména její mechanismy působící na kognitivní, emotivní a konativní aspekty lidské psychiky, které postupně vedou k proměně osobnosti manipulovaného jedince. Z hlediska psychologie je sekta chápána jako alternativa rodiny, která své členy chrání před nejistotou individuálního postavení. Velkou roli hraje vůdce, vnímaný jako mluvčí Boha, což z jeho řadových stoupenců činí jeho děti. Psychologická definice zahrnuje skutečnost, že členové jsou absolutně podřízeni a naprosto poslušní, za což jim je poskytnuto bezpečí a zázemí. Ve spojení jedince se skupinou psychologický přístup nachází určité symbolické vyjádření raného vztahu jedince s matkou, přičemž však nedochází k identifikaci s určitou osobou, jelikož z psychologického pojetí jedinec ztrácí schopnost sebevymezení a jeho identita je difúzní jako v raném dětství.⁸⁰

2.2 Rozdíl mezi církví a sektou

Mnohé církve jsou nedílnou součástí společnosti a proti nim v opozici stojí sekty, které víru lidí častokrát zneužijí pro své potřeby. Církve, ale i sekty představují uspořádané náboženské organizace stojící na určitých dogmatech a zvyklostech. Mezi církví a sektou existuje mnoho rozdílů, kterými se od sebe liší.

V první řadě se od sebe tyto organizace odchyľují svou velikostí. Sekta je spíše menší skupina, kdežto církev představuje široké společenství lidí. Diference se objevuje v členství, které je v sektě dáno vůlí (jedinec vstupuje do sekty vědomě v dospělém věku) a v církvi vzniká narozením. V sektě je členství dáno exkluzivně a naopak v církvi inkluzivně, přičemž může odpovídat národnímu občanství nebo geografickým hranicím. Sekta je založena na partikularismu a odsuzuje členy, kteří neakceptují pravidla. Církev naopak prosazuje univerzalismus a klade důraz na bratrství. V sektě dosáhne člen spásy morální čistotou, etickou přísností a asketismem. V církvi je spása zajištěna Boží milostí. V sektě není zdůrazňováno duchovenstvo, v církvi je vůdcovství zabezpečeno profesionálním vedením. Podstatný rozdíl mezi těmito institucemi tkví ve vztahu k společnosti. Sekta je vůči lidem nepřátelská, zatímco církev se přizpůsobuje kompromisům společnosti. Sekta

⁷⁹ ENROTH, R. *Průvodce sektami a novými náboženstvími*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1994, s. 11.

⁸⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, s. 699.

stojí na fundamentalistické a církev na modernistické teologii.⁸¹

2.3 Typologie sekty

Na základě typologického rozvrstvení je vzhledem k velké početnosti a různosti sekt těžké zařadit tu či onu sektu do jednotného schématu, neboť věrouka, postoje, jednání či rituály mohou mít více dimenzí. Některé z nich jsou natolik vyhraněny, že není reálné, aby odpovídaly stanoveným vlastnostem daného typu.⁸² V současnosti se sektami můžeme setkat v různých společenských oblastech, a přičemž nejrozšířenější jsou sekty s náboženským pozadím, poté existují politické, komerční a psychoterapeuticko-výchovné kultury.⁸³

Mühlpachr elementárně rozeznává sekty *tvrdé* a *měkké*. Tvrdé sekty stojí mimo sociální kontrolu, vyznávají přísný životní režim a zakazují členům cokoliv o jejich způsobu života sdělovat veřejnosti. Jedná se zejména o sekty s autoritářskou osobností v čele. Život v měkké sektě částečně podléhá sociální kontrole, vůdce je pokládán spíše za rádce než autoritu. Sekta měkkého rázu toleruje samostatnost členů, nepůsobí destruktivně na lidskou psychiku a není xenofobní.⁸⁴

V rámci této práce dále uvedeme religionistické kritérium, tedy rozdělení sekt dle náboženského a kulturního pozadí.

Sekty s křesťanským pozadím jsou sekty, které vycházejí z křesťanství. Odvolávají se na Bibli a Ježíše Krista. Některé sekty mají svou vírou a praktikami daleko ke zdravým křesťanským církvím, jiné k nim naopak blíží. Obě však mohou ztělesňovat vážné nebezpečí týkající se psychické závislosti, kontroly myšlení a jednání. Do této skupiny se řadí Mormoni, Svědkové Jehovovi nebo třeba Církev sjednocení.⁸⁵

Sekty orientálního původu představují společenství vycházející z tradičních východních náboženských systémů. Jejich společným znakem je víra v reinkarnaci, mantry, proces očišťování aj. K této skupině patří Hare Kršna, Transcendentální

⁸¹ LUŽNÝ, D. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 18.

⁸² MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 102. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; sv. č. 106.

⁸³ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 68.

⁸⁴ MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 102. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; sv. č. 111-112.

⁸⁵ Tamtéž, s. 102.

meditace či Osho.⁸⁶

Sekty s okultním pozadím navazují na staré náboženské představy, kultury a rituály, které oživují a inovují. Zařadit sem můžeme hnutí New Age, Satanismus nebo Scientologii.⁸⁷

2.4 Charakteristické rysy sekty

Sekty charakterizují různí autoři různým a značným množstvím znaků. V rámci této práce vybereme zejména rysy, které vystihují společenství, která své členy citově, sexuálně nebo fyzicky ohrožují.

Základní vlastností sekty je, že přináší *novou cestu spasení*, která je kratší, rychlejší a jasnější než ve starých náboženstvích, vůči kterým stojí v opozici. S rysem novosti souvisí i *vylučnost* sekty. Novost myšlenky spasení je legitimizována předpokladem, že nová cesta je lepší než ostatní způsoby spasení, proto sekta ostře kritizuje ostatní skupiny s blízkými či podobnými idejemi. Mezi další charakteristiky patří *uzavřenost* před informačními zdroji a podněty zvenku, *hierarchické uspořádání* nebo *černobílé vidění světa*.⁸⁸

Jedním z typických rysů destruktivní sekty je *bezvýhradná oddanost a závislost na charismatickém vůdci*, jehož učení je pokládáno za absolutní zákon. Vůdci sekt bývají často popisováni jako psychopati, paranoidní jedinci nebo lidé trpící psychotickým onemocněním spjatým s halucinacemi, kteří zneužívají lidskou důvěřivost. Mezi jejich charakteristické rysy patří amorálnost, mýtománie, impulzivnost a neschopnost poučit se z vlastních chyb. Vůdce je až nadmíru idealizován a informace o jeho životě jsou podstatně vzdáleny realitě.⁸⁹

Možná kritika a pochybnosti o učení vůdce a celé sekty jsou přísně zakázány a tvrdě potrestány. Vůdci věří, že jsou všemocní, vyvolení Bohem a obdařeni monopolem na pravdu, a právě to také učí své stoupence. Ti věří každému slovu, které vůdce říká, aniž by vyžadovali důkazy. Od začátku jsou totiž seznámeni s tím, že nemohou vzdorovat nařízení vůdce, neboť jeho ustanovení jsou stejně svatá jako

⁸⁶ MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 102. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; sv. č. 111-112.

⁸⁷ Tamtéž, s. 111.

⁸⁸ VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2005, s. 45-49. Pontes pragenses; sv. 39.

⁸⁹ Tamtéž, s. 130.

on sám.⁹⁰ Kdo se chová podle očekávání, je veřejně pochválen, odměněn nebo získá různá privilegia. Člen, který myšlenkově vybočuje, je před ostatními zkritizován, napomenut a potrestán. Trest může mít mnoho podob, příkladem je hladovka, celonoční bdění, studené sprchy nebo fyzické týrání. Cílem sekty je, aby nešťastník nabyl pocitu, že si vše zaslouží.⁹¹

Výraznou vlastností nezdravé skupiny je také skutečnost, že *členové jsou zbavováni svéprávnosti a musí se zcela podrobit předem stanoveným pravidlům*. Předepsaný seznam pravidel zahrnuje všechny oblasti života, ať už se jedná o vztahy člena s rodinou, volný čas, stravování, sexualitu či odpočinek. Obzvlášť podstatné je, aby členové pracovali a sháněli finanční prostředky, které zpravidla odevzdávají do rukou sekty.⁹²

K uvedeným specifickým znakům by se dalo zařadit ještě mnoho dalších vlastností, proto nelze tento výčet charakteristických znaků považovat za zcela uzavřený.

2.5 Organizace sekty

Sekta se tvoří a posiluje kolem a pod vlivem vůdce. Členové sekty nemají stejný status a vztah k vůdci, odlišné jsou tím pádem i jejich výsady a privilegia. Sekta je zpravidla organizovaná do třech struktur.⁹³

Pyramidová struktura je zásadní pro donucovací sekty, neboť předpokládá hierarchizaci vědění, moci a výhod. Tato struktura podporuje vzestupnou tendenci výsad a sestupnou tendenci donucování. Členům je za odměnu umožněn postup vzhůru stupeň po stupni. Tak rychlé jako postup mohou být sankce či případné deklasování. Tím je člen neustále pod tlakem. Člen zakusí pocit hrdoosti z postupu v hierarchii a organizováním závislosti se posílí jeho pocit sounáležitosti se sektou.⁹⁴

Pavučinová struktura je založena na proplétání několika pyramidových struktur, přičemž v jedné pyramidě může člen postupovat a v druhé ustrnout. Stoupenec takovéto struktury je totálně závislý na hierarchii. Vyhnout se tomuto

⁹⁰ PORTERFIELD, K. *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997, s. 105. Linka důvěry.

⁹¹ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 94.

⁹² BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 93.

⁹³ ABGRALL, J. *Mechanismus sekt*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, s. 63.

⁹⁴ Tamtéž, s. 64.

bludnému kruhu se daří jen nepatrné menšině a elitě.⁹⁵

Struktura ve tvaru hvězdy vytváří představu bicyklu, kde vůdce znázorňuje střed a členové obvod kruhu. Na rozdíl od předchozí struktury je zde zajištěn přímý kontakt s vůdcem, který členům poskytuje informace a naopak. Taková skupina může stát na daném stupni určité pyramidy. S tímto typem struktury se nespokojí velké a rychle se rozvíjející sekty, jelikož zde není umožněna absolutní kontrola moci.⁹⁶

Sférická struktura není charakteristická pro donucovací sekty, protože představuje prozatímní část nebo jednoduchý prvek uvnitř pyramidové organizace. Tento typ struktury s sebou nese riziko nestability a není zde možná účinná kontrola.⁹⁷

2.6 Nejznámější sekty působící v České republice

V současné době v západních společnostech stoupá atraktivnost sekt, což dokazuje, že zájem o tradiční a zavedená náboženství podstatně klesá. V České republice působí několik desítek sekt, které zvyšují pestrost domácí náboženské scény i přesto, že jejich počet není značný. Nejvíce sekt najdeme v rámci křesťanství, hinduismu a buddhismu. Menší měrou jsou zde zastoupeny židovská a islámská hnutí.⁹⁸

Jednou z prvních organizací, která se dostala do podvědomí společnosti, jsou *Svědkové Jehovovi*, které již dnes za sektu považovat nemůžeme, jelikož v roce 1993 získali status registrované církve.⁹⁹ Učení Svědků Jehovových se od tradiční křesťanské víry liší výkladem Bible a životním stylem. Svědkové Jehovovi chápou Ježíše Krista jako člověka, nikoliv jako Boha a neuznávají Trojici a Ducha svatého. Pozoruhodné je i jejich očekávání konce světa, kdy vyvolení Svědkové budou věčně žít v nebesích a ostatní nesmrtelným životem na zemi. Ti, kteří učení Svědků zavrhnou, budou zničeni. Svědkové neslaví křesťanské svátky Velikonoce a Vánoce ani své narozeniny. Ohrožení členů této skupiny se skrývá v odmítání transfúze krve i za cenu vlastního života, což vytváří rozpor s většinovou společností. Svědkové

⁹⁵ ABGRALL, J. *Mechanismus sekt*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, s. 66.

⁹⁶ Tamtéž, s. 66.

⁹⁷ Tamtéž, s. 66.

⁹⁸ VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2005, s. 137-147. Pontes pragenses; sv. 39.

⁹⁹ VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 176.

dále vystupují proti vojenské službě, používání střelných zbraní či účasti na volbách.

Významnou společností na pomezí křesťanství je také *Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů*, jejíž členové jsou nazýváni Mormoni. Danou společnost opět nelze pokládat za sektu, protože splnila podmínky pro registraci a od roku 1989 funguje jako státem uznaná církev. Mormoni nenásilně nabízí víru podobající se křesťanství a postupně je sblíží s naukou, ve které najdeme prvky esoteriky a rasismu. Stoupenci Církve Ježíše Krista jsou zcela podřízeni svému vedení, v němž je prezident církve pokládán za Proroka a jeho texty jsou rovny Bibli a knize Mormon.¹⁰⁰

Od roku 1969 na území České republiky působí i *Církev sjednocení*, někdy označovaná jako Moonova sekta. Existence církve byla plně obnovena v roce 1989, protože v roce 1974 proběhlo s jejími členy několik soudních přelíčení, v nichž byla převážná část komunistickým režimem odsouzena k vězení. Základním textem je pro Moonisty tzv. Boží princip. Moonisté věří, že Bůh stvořil svět podle svého obrazu a v hierarchii má nejvyšší postavení, uprostřed je muž a žena a pod nimi je dítě. Církev se zaměstnává různými aktivitami, řídí velké množství nadací a spravuje organizace zabývající se podnikatelskou činností.¹⁰¹

Do podvědomí české společnosti se dostalo i hnutí Hare Kršna, o kterém můžeme mluvit jako o hinduistickém fundamentalismu. Stoupenci tohoto hnutí přizpůsobují svůj životní styl indickým zvyklostem, zejména nejužší okruh kršnovců žije přísným asketickým životem, ve kterém dělí svůj čas mezi noční bdění, službu Kršnově svatyni a spolupráci na šíření kršnovských knih a časopisů. Riziko hnutí Hare Kršna tkví ve vytržení jedince z občanských a profesionálních struktur.¹⁰²

Známa jsou v České republice také další hnutí s hinduistickými a budhistickými prvky, příkladem je Transcendentální meditace, Šri Činmoj, Přátele Dharmy nebo Společnost Diamantové cesty. Setkat se na našem území můžeme i s přívrženci Scientologie, Satanismu či hnutím New Age. Co se týče ryze českých uskupení, můžeme jmenovat skupinu soustředící se kolem Jana Dietricha Dvorského, tzv. Imanuelity.¹⁰³

¹⁰⁰ ŠTAMPACH, I. *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. 2. vyd. Praha: Oliva, 1995, s. 6-7. Přednášky, studie a texty Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů.

¹⁰¹ VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 180-181.

¹⁰² ŠTAMPACH, I. *Sekty a nová náboženská hnutí: naděje a rizika*. 2. vyd. Praha: Oliva, 1995, s. 10-11. Přednášky, studie a texty Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů.

¹⁰³ VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 180-181.

3 Problematika sekty

Již výše jsme si uváděli, že široká veřejnost dala sektě nálepku negativního, podvodného až nebezpečného hnutí. Společnost sektu vnímá jako cizí těleso, které se lidstvo snaží opouzdřit a marginalizovat. Dokladem je mnoho žurnalistických a populárních článků soustřeďujících se na dramatické a neobvyklé stránky sektářského chování. Je však potřeba uvědomit si, že vznik inovativních a alternativních náboženských organizací je v historii lidstva běžný, musíme ale chápat i odmítavou reakci těch, kteří sektu vnímají jako ohrožení.¹⁰⁴ Následně si představíme několik rizik spjatých se sektou, kvůli kterým na ni veřejnost vrhá jednostranný a špatný pohled.

3.1 Nebezpečí sekty

Nejvýraznější riziko u většiny zhoubných sekt najdeme v tom, že *záměrně narušují a usměrňují osobnost jedince*, čímž ničí jeho individualitu. Jedinec, který se stane členem sekty, si vytváří závislost na ní i vůdci, což vede k postupné ztrátě kritického myšlení. Jedním z rizik je také *narušení vztahu jedince s vnějším světem*. Nový člen sekty začne znenadání rozvolňovat rodinné a přátelské vztahy. Může dobrovolně odevzdat všechn svůj majetek sektě nebo opustit svou profesi. Zvlášť nepřijatelné se pro společnost stává porušení rodinných vazeb jedince. Hrozba sekty tkví také v tom, že se jedná o totalitní skupinu, která v sobě nese *nebezpečí nevypočitatelnosti* a předpokládá, že jsou členové schopni na příkaz svého vůdce udělat cokoliv, co se po nich žádá.¹⁰⁵

Některé sekty se velmi snaží, aby se o nich nehovořilo kriticky a negativně. Nebezpečí se skrývá v tom, že *zastrašují osoby*, které o nich neinformují v superlativech. Tyto škodlivé skupiny se nebojí použít fyzické útoky, falešné obvinění nebo zaplatit společenské znemožnění negativně informujících jedinců. Zvlášť rizikové jsou sektářské skupiny, které jsou vlastníky zbraní.¹⁰⁶ Mnohé sekty mohou společnost ohrozit tím, že otevřeně *nemluví o svých zájmech* a *skrývají svoji*

¹⁰⁴ VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2005, s. 40-41. Pontes pragenses; sv. 39.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 14-15.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 16-18.

pravou identitu. K nim se přidávají neinformované mocné a slavné osoby, které svým členstvím zvedají prestiž sekty, zejména její autoritu a vliv. Některé náboženské sekty se rovněž *zaměstnávají rozsáhlou podnikatelskou činností* a pronikají do nejrůznějších sfér hospodářství s cílem obohatit se a získat moc.¹⁰⁷ Záporný postoj veřejnosti k sektám je dán také zprávami *o porušování lidských práv*. V momentě, kdy se tato sdělení objeví, se sekta brání argumenty, že je porušována jejich náboženská svoboda.¹⁰⁸

3.2 Psychická manipulace

Psychická manipulace označuje systém rozkládající lidskou identitu. Identita každého z nás je výsledkem rodinného prostředí, výchovy, přátelství, svobodné volby a je tvořena několika složkami, kterými jsou názory, chování, způsob myšlení a emoce. Vlivem psychické manipulace ustupuje původní identita nové, nejčastěji takové, kterou by si člověk sám nevybral, pokud by se nenacházel pod nátlakem sekty. To, co by mu připomínalo jeho minulou totožnost, je nahrazeno přítomnou realitou.¹⁰⁹

Jedinec, který prochází procesem psychické manipulace, přijímá totalitní ideologii, radikálně mění svou osobnost a drasticky přerušuje původní způsob života. Je však nutné podotknout, že ač je psychická manipulace nebezpečná, může být i prospěšná.¹¹⁰ Mnohé rehabilitační programy pro narkomany nebo mladistvé provinilce užívají podobné metody, s cílem vyměnit starou narušenou identitu.

Termín psychická manipulace bývá zaměňována spojením „vymývání mozku“ (angl. brainwashing), což není správně. Tzv. vymývání mozku souvisí s donucovacími prostředky, které používal nepřítel k zlomení zajatých vojáků, aby změnil svou loajalitu a doznali se k vymyšleným válečným zločinům. Zásadní rozdíl mezi těmito pojmenováními tkví v tom, že psychická manipulace je podstatně hlubší a důmyslnější. Vedoucí členové jsou pokládáni za přátele a noví členové dobrovolně spolupracují se svými manipulátory, kterým poskytují soukromé informace, které

¹⁰⁷ VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2005, s. 40-41. Pontes pragenses; sv. 39.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 17-18.

¹⁰⁹ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 86-87.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 87.

budou následně použity proti nim. Psychická manipulace zpravidla neužívá fyzické násilí.¹¹¹

3.2.1 Složky psychické manipulace

Jak funguje psychická manipulace, lze zjistit pomocí čtyř složek. Těmito složkami jsou řízené chování, řízené myšlení, řízené emoce a řízené informace.

Řízené chování je klíčovou složkou pro většinu zhoubných sekt. Jedná se o kontrolu individuální fyzické reality, která zahrnuje dohled nad místem, kde člověk žije, stylem oblékání, konzumací jídla, odpočinkem a také prací. Kulty nedovolují svým členům zahálet a ti neustále dostávají specifické úkoly omezující jejich volný čas a svobodnou činnost. Cílem sekty je, aby všichni členové jednali tak, jak by se chovala celá skupina. Společně jedí, pracují, schůzují a někdy i spí ve společné místnosti. Sekta zakazuje veškeré projevy osobitosti. Bezvýhradné rozkazy dává vedoucí skrze své pomocníky, kteří je následně tlumočí řadovým členům.¹¹²

Další výrazná složka psychické manipulace je řízené myšlení, které zahrnuje důkladnou indoktrinaci členů. Nejrozšířenější a nejúčinnější manipulací je myšlenková blokáda, která zamezuje poznání skutečnosti. Funguje tak, že jsou členové vedeni k tomu, aby sami blokovali své myšlenky. Pokud člena napadne špatná myšlenka, odstraní ji jako negativní a díky tomu se mu obnoví duševní rovnováha. „Řízené myšlení dokáže účinně eliminovat jakékoli pocity, jež nejsou v souladu s naukou sekty.“¹¹³ Uvedená složka psychické manipulace vytváří z členů pracovitě otroky. V případě, že se podaří řídit myšlení člena, lze poté snadno ovládat i jeho city a chování.¹¹⁴

Hlavním úmyslem manipulace s emocemi je ovládnout a zúžit rozsah lidských citů. Sekta k tomu volí určité prostředky, zejména vinu a strach. Členové jsou naučeni tak, že ze všeho obviňují jen sebe a uznávají veškerou kritiku, která jim je přisuzována. Strach členy sekty provází na každém jejich kroku, příkladem může být obava z vůdce nebo nukleární katastrofy při nesplnění zadaného úkolu. Štěstí je pro mnohé sekty synonymem splnění příkazů vůdce, ať už jde o získání nových

¹¹¹ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 89.

¹¹² Tamtéž, s. 93-94.

¹¹³ Tamtéž, s. 97.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 95-96.

členů, či opatření financí. Negativní emoce mohou být projevovány pouze vůči cizím. Sekta nejvíce uznává loajální a oddané členy, kteří nehledí na vlastní potřeby, nýbrž jen na přání skupiny.¹¹⁵

Poslední složka psychické manipulace, řízení informací, je charakterizována uzavřeným přístupem a kontrolou veškerých sdělovacích prostředků. „V řadě totalitních kultů nemají lidé v podstatě vůbec žádný přístup k obyčejným novinám, časopisům, televizi nebo k rozhlasu.“¹¹⁶ Dohled se vztahuje i na veškeré vztahy v sektě. Členové nad sebou vzájemně dozorují a nemístné chování okamžitě oznamují vedoucím či vůdci. Informace jsou členům podávány útržkovitě a ti, kteří by se mohli veřejně rozmluvit o skupině, jsou ihned vyloučeni.¹¹⁷

Mezi sektami panují značné rozdíly, všechny nepraktikují manipulativní metody, o kterých jsme pojednali výše. Nicméně je třeba říci, že řízené chování, myšlení, emoce a informace zcela ovlivňují lidskou mysl a neubrání se jim ani nejsilnější z nás.

3.2.2 Stupně psychické manipulace

Sekta požaduje radikální změnu osobnosti jedince. „Referenční rámec, jehož prostřednictvím rozumí sám sobě a svému okolí, musí být zpochybněn a zničen.“¹¹⁸ K tomu sekta využívá složky psychické manipulace, se kterými jsme se seznámili v předchozí kapitole. Je však potřeba vědět, jak se tyto složky realizují v praxi. Děje se tak prostřednictvím třífázových stupňů psychické manipulace, které jsou označovány jako rozmrazení, změna a opětované zmrazení.

Rozmrazení je možné docílit různými metodami, přičemž za nejúčinnější je považována fyziologická dezorientace. Ta může být způsobena nedostatkem spánku nebo třeba stravou chudou na bílkoviny a naopak bohatou na cukry. Jiným efektivním nástrojem jsou hypnotické postupy, které vedou ke zmatení mysli, pochybování o sobě samém a zřeknutí se vlastního úsudku. Zmatení mysli vyvolávají protikladné informace sdělované tak, jako by mezi nimi nebyl nesoulad. V situaci, kdy je člověk neustále zásobován protichůdnými informacemi, tak jeho smysly

¹¹⁵ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 98.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 99.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 100.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 102.

nedokážou zvládnout nadbytečnou zátěž a výsledkem je přehlčení podrážující nezávislost a přispívající k ovlivnitelnosti. Destruktivní sekty užívají k rozmrazení osobního vědomí konfliktní situace, ze kterých nelze vyváznout. Na člověka je vyvíjen nátlak, aby splnil přání manipulátora, a přitom má iluzi výběru. Hojně se uplatňují techniky řízené meditace, veřejné zpovědi, společného modlení, intenzivní gymnastiky nebo skupinového zpěvu. Zprvu neškodné činnosti během semináře nabývají na intenzitě. Záměrem sekty ve fázi rozmrazování je členovy problémy zdramatizovat a zveličit, aby získal pocit viny, méněcennosti a nedostatečnosti.¹¹⁹

Následujícím stupněm psychické manipulace je změna, ve které člen sekty získává novou identitu v oblasti chování, myšlení a cítění. K přeměně identity dochází formálně (v podobě seminářů, přednášek, rituálů) a neformálně (pomocí rozhovorů, četby). V tomto stupni jsou členům podsouvány nepravdy o tom, jak špatný je svět a jak si v něm neosvícení lidé neví rady. Jediné pochopení pro tyto lidi má vůdce sekty, který je zárukou štěstí. Ten členy nabádá, aby se vzdali své staré totožnosti a oprostili od racionálního myšlení, které je brzdí v jedinečném rozletu. Efektivní metodou je tzv. duchovní zkušenost, ve které jde o to, že zkušený člen sekty vytáhne z nově příchozího soukromé informace a utajeně je postoupí vůdci. Ten po nějaké době osobní informace nového člena neváhá vytáhnout a zúročit, čímž mu dá najevo, že má mimořádné duchovní schopnosti. Obvyklou metodou je nabádat členy, aby se ptali Boha, co se od nich žádá. Téměř ve všech případech se členové dozvědí, že mají studovat a modlit se, aby poznali boží vůli. Nejsilněji však na nového uchazeče tlačí ostatní členové sekty. Ti se schválně spojují do malých skupin, a kdo se příliš ptá, je okamžitě izolován od ostatních. Fáze změny je závislá na společných shromážděních, jenž jsou zdrojem určitého chování, které je utužované pomocí chvály a uznání, zatímco nevyhovující myšlenky jsou trestány ledovým mlčením.¹²⁰

Závěrečnou etapu psychické manipulace uzavírá opětované zmrazení. Prvořadým posláním nového stoupence je očernění bývalého já. Paměť zlehčuje pozitivní vzpomínky a zveličuje neúspěchy, křivdy a viny. V poslední fázi sekta vyžaduje, aby nově příchozí opustili rodinu, přátele a zájmy. Poté se sekta stává pro nováčka skutečnou rodinou. K čerstvě získané rodině je člen připoután i tím, že jí

¹¹⁹ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 102-103.

¹²⁰ Tamtéž, s. 103-106.

daruje veškeré své úspory. Jestliže by chtěl člen sektu opustit, ocitl by se bez finančních prostředků a mnohdy i bez domova. Zásadním nástrojem opětovaného zmrazení je napodobení. K němu dochází sloučením nových a starých členů, kteří o všem poučují. S novou identitou souvisí i přemístění ze známého prostředí mimo dosah společnosti a získávání nových členů. V této chvíli se oběť sekty mění na podmanitele, jehož hlavním úkolem je udržovat a šířit učení sekty.

3.3 Psychická závislost

Závislost je dalším stupněm podřízenosti člověka sektě a vede ke zničení obvyklých referenčních systémů. Nový člen skupiny se vzdaluje od svého předešlého prostředí a ztráta rodiny a přátel vytváří bolestnou prázdnotu, která chce být co nejdříve vyplněna. Po nějaké době se stejné pocity objevují i při dočasném opuštění nového společenství. Abgrall ve své knize mluví o dvou existujících závislostech, a to ideologické a sociální. Závislost ideologická je získaná prostřednictvím sektářského myšlení. Sociální závislost je způsobená příslušností k novému společenství, ve které se člen cítí bezpečně.¹²¹

Vývoj závislosti na sektě probíhá ve třech krocích. Nejprve si sekta vytipuje vhodné adepty, poté dojde u nového člena k destrukci osobních jistot a následně mu je vytvořena nová identita.¹²²

Nábor nových členů provádí připravený a vyškolený stoupenec sekty, který se snaží v uchazeči probudit zájem a důvěru cestou přátelství. V té chvíli si však oběť neuvědomuje, že je psychicky manipulována, protože je zcela okouzlena tím, že jí někdo naslouchá a věnuje jí pozornost. Verbování bývá úspěšnější v době, kdy člověk není sociálně zakotven, má problémy v rodinných, partnerských nebo jiných vztazích.¹²³ Nábor nové příchozího probíhá na základě tří fází. První je fáze vábení, ve které verbíř nabízí jednoduché odpovědi na složité otázky, hraje na stupnici citů, potlačuje jakoukoliv logiku a užívá šarmu, aby vytvořil iluzi citového sblížení. Náborář sektu novému adeptovi vychvaluje a naopak společnost představuje jako agresivní a k člověku lhostejné prostředí. Úkolem druhé etapy přesvědčovatele je

¹²¹ ABGRALL, J. *Mechanismus sekt*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, s. 15.

¹²² HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 120.

¹²³ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 120.

vysílat poselství sekty a přimět příjemce, aby souhlasil s návrhem, který je shrnutý v poselství. Verbíř je řečníkem a zároveň mystifikátorem. Pokud je nový kandidát zbaven pochybností a přesvědčen o správnosti volby nachází se ve fázi fascinace. Ve fascinaci se kandidátova svobodná vůle začne měnit pod tlakem učení a je uvržen do závislosti na sektě.¹²⁴

Dalším stupněm je destrukce osobních jistot. K té dochází prostřednictvím donucovacího přesvědčování, jehož cílem je zbavit kandidáta jakéhokoliv svobodného úsudku. Ono totiž každé couvnutí či racionální posouzení situace může vést ke zpochybnění systému, na kterém je sekta založena. Proto, aby byl proces indoktrinace úspěšný, nesmí být založen na logice, ale na víře, která se staví proti myšlení. Sekta od nově příchozího požaduje, aby kopíroval její chování a chování ostatních. Skrze tuto nápodobu se stírá jedincova individualita a chování podle vzoru v něm vyvolává pocity naléhavosti poslání, které musí splnit. V etapě asimilace se užívá technika nazvaná bombardování láskou (z angl. love-bombing), opírající se o jedincovu emocionalitu. Sekta dává novému členovi pocit kolektivní energie a iluze, že na něj všichni čekali. Současně se v této fázi sounáležitosti se skupinou vytváří i lehká frustrace z nedokonalosti ve vědění deklarovaného ostatními stoupenci. Poté přichází na řadu konverze, kdy se adept zbavuje bolestné minulosti a těší se lákavé budoucnosti, ve které bude duší i tělem zavázán vůdci sekty. Když je konverze jedince upevněna, nastává odstraňování zbytků kritického myšlení, zahrnutí nováčka povinnostmi a potlačováním jeho volného času. Při destrukci osobních jistot dochází k ovlivňování pomocí čtyř technik. Prvotně můžeme jmenovat techniky komportementální, zakládající se na omezení nebo přerušení původních vztahů, které měl jedinec před vstupem do sekty. Další jsou emocionální, které vytvářejí citovou vazbu mezi člověkem a sektou a potlačují vztahy z minulosti. Třetí jsou techniky kognitivní spočívající v zahlcování člena sekty zkreslenými informacemi. Poslední jsou tzv. techniky indukující, které poškozují intelektuální a emocionální opory člověka vedoucí k deliriovým či halucinatorním prožitkům.¹²⁵

Konečným procesem k vytvoření závislosti jedince na sektě je podmiňování. Záměrem techniky podmiňování je přizpůsobit kandidátovo chování a přivést ho k postojům definovaným vůdcem. Jedním ze signálů zdařilé indoktrinace jedince je ztráta jeho vlastní řeči. Nový člen uzavírá komunikaci se sebou samým a nečerpá už

¹²⁴ ABGRALL, J. *Mechanismus sekt.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, s. 81-88.

¹²⁵ Tamtéž, s. 93-103.

ze svého nevědomí. Pomocí podmiňovacích technik se člen také stává absolutně podřízený vůdci a je potřeba, aby se integroval do hierarchického systému sekty. Aby došlo k totální závislosti na vůdci a systému sekty, musí člen ztratit svobodu úsudku a jednání. Nezbytné také je, aby se jedinec sladil se sektou, aby bezpodmínečně přijímal vše, co si sekta a vůdce žádá. Členova dřívější osobnost je nahrazena sektářským ideálem. Podmiňování se děje v několika etapách. Zpočátku musí člen přistoupit na zjednodušenou filozofii sekty, poté se integruje do myšlenek sekty, užívá slovník a osvojuje si rituály nerespektující zdravý rozum. V posledním stupni se očekává, že člen úplně ztratí dosavadní identitu a splyne se sektou. Technika podmiňování se orientuje jak na psychiku jedince, tak i na fyzické tělo. Psychické techniky podmiňování se snaží o osvojování nového jazyka, potvrzení poslušnosti nebo o odnětí starého jména. Fyzické techniky podmiňování dbají na to, aby byl člen maximálně izolován od vnějšího světa, poskytují mu nedostatečnou stravu, neumožňují mu dostatek spánku či ho nutí pracovat.¹²⁶

¹²⁶ ABGRALL, J. *Mechanismus sekt.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, s. 105-166.

4 Mládež a sekta

Období puberty přináší mnoha mladým lidem silnou nejistotu v tom, co od života očekávají a kdo jsou. Potýkají se s jistým rozdvojením, protože ačkoliv se snaží chovat jako dospělí, je s nimi zacházeno jako s dětmi. Důsledkem toho se dospívající mohou ocitát v jakémsi prázdnu a v situaci, kterou navíc znesnadňují fyzické a společenské změny. Mladí lidé mají velmi nestálé pocity, jsou plni otázek a touží znát okamžitou odpověď.¹²⁷ Mládež si také prochází stavy emocionálních bouří a krizí, které přisuzují neporozuměním ze strany dospělých. Sekta mladé nesoudí a nechová se k nim jako k malým dětem, ba naopak k nim přistupuje jako k dospělým lidem, jimž nabízí pocity volnosti a svobody. Proto se v jejím prostředí cítí spokojeně a jsou jí vděční.¹²⁸

V posledních letech se častěji objevují výstražné signály upozorňující na náchylnost mladých k sektám. A právě z tohoto důvodu bude naším následujícím úkolem zamyslet se nad nebezpečím a důsledky působení sekty, nad prevencí a pomocí. Neopomeneme ani pojednání o dospívání jedince a duchovním vývoji mládeže.

4.1 Období dospívání

S dospíváním přichází období, kdy po mladých chceme, aby přestali být dětmi a opustili dětské zábavy. Dospívání znamená konec dětství a dochází k němu v průběhu školního věku. Školní věk se zpravidla dělí do tří fází, na mladší, střední a starší školní věk. Tato práce se orientuje na žáky 8. a 9. tříd základních škol, tudíž se náš pohled zaměří pouze na starší školní věk.

Starší školní věk je nejčastěji limitován od 12. do 15. roku jedince. V souvislosti s tímto obdobím se mluví o pubertě. V době puberty se objevují první znaky pohlavního dospívání, které poznáme na základě tělesné změny a intenzity v psychickém prožívání. Ta se projevuje častějším sebepozorováním, podrážděností, výbušností, vzdorem, negativismem a uzavřeností. Dospívající jsou také málokdy

¹²⁷ PORTERFIELD, K. *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997, s. 45-46. Linka důvěry.

¹²⁸ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 138-139.

spokojení se svým zevnějškem. K pozitivům puberty patří vyšší úroveň myšlenkových procesů a převaha logického uvažování. Sice se zvyšuje i motivace k zájmové činnosti, ale kvůli tomu klesá motivace k plnění školních povinností. S počátkem pohlavního dozrávání se objevují i první lásky. Transformují se vztahy k rodičům, kdy se mladí lidé snaží vymanit z jejich vlivu a objevuje se i tendence přivlastnit si práva dospělých. Posilují se vrstevnické vztahy, které mohou přerůst v přátelství na celý život. Dospívající se rád porovnává s vrstevníky, napodobuje své idoly, s nimiž se chce identifikovat.¹²⁹ I psycholog Erik Erikson hovoří o zápasu o identitu, přičemž základní vzorce této identity vyplývají z potvrzování a zároveň odmítání jedincových dětských identifikací. Součástí formování identity je také určité odmítání rolí, zvláště pokud syntézu této identity ohrožují. Díky tomu si jedinec ohraničí vlastní identitu a vyvolává experimentální loajality, které se mohou pomocí vlastních rituálů přeměnit v trvalé vztahy. Při procesu formování jsou podstatné také způsoby, jimiž sociální procesy konkrétní doby identifikují mladé jedince.¹³⁰

4.2 Vývoj religiozity mládeže

Pokud se zamyslíme nad vývojem religiozity mládeže, bude zcela evidentní, že víra pětiletého dítěte a patnáctiletého dospívajícího je úplně rozdílná. V psychologii náboženství se objevuje několik teorií, které popisují vývojové fáze religiozity. Nás však zajímá vývojové období pubescence, proto se zaměříme pouze na vývojové stadium religiozity v této fázi mladosti.

Stadii vývoje religiozity se zabýval i Erikson, jehož teorie vznikla na základě reflexe životní a rodinné zkušenosti. Erikson se domníval, že člověk prochází osmi stadii celoživotního vývoje, přičemž my se budeme věnovat tzv. stadiu identity. Do zmíněného stadia Erikson započítává jak adolescenci, tak ranější období, pubescenci. Pubescent objevuje vnitřní svět, zkoumá a poznává vlastní city, kterého ho udivují, matou i fascinují. Během dalších let dospívání se u jedince zlepšuje smysl pro vlastní úděl a na významu nabývají i existenciální otázky o světě a smrti. V oblasti náboženství jedinec zažívá nové bohatství prožitku, ale i nové pochybnosti a antipatie. Současná doba prohlubuje v mladých lidech spíše schopnost kritického

¹²⁹ LIGUŠ, J. *Náboženská výchova a výuka*. Brno: Marek, 2005, s. 149.

¹³⁰ ERIKSON, E. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka*. Vyd. 2., přeprac., V Portálu 1. Praha: Portál, 2015, s. 75-78.

myšlení než úcty k autoritě. Většina z nás s podezřením hledí na duchovního vůdce a zdůrazňuje nebezpečí manipulace, přitom chybí důvěryhodná a vůdčí osobnost, která by hledače vlastní identity mohla podněcovat ke správné cestě. Identita je jedním z velmi těžkých vývojových úkolů, v případě, že předchozí vývojové stupně nebyly splněny, hrozí, že dospívající uvízne ve zmatku různých rolí, z nichž si žádnou plně neosvojí. Erikson uvádí, že hledání smyslu života se vyznačuje potřebou takového obrazu, který by uměl vymezit jasný směr a vykročit s jistým přesvědčením, že postupují kupředu. K tomuto sledu okolností patří i mravní rozhodnost, zejména v posuzování a odsuzování nároků na sebe sama.¹³¹

Jinou vývojovou teorii zkombinoval z přístupů Jeana Piageta a Erika Eriksona teolog a psycholog James Fowler. Vytvořil šest vývojových stadií víry, které chápal jako způsob poznávání a odevzdání se centru hodnot a moci, jež jsou hybnou silou v lidském životě. Třetí stupeň, synteticko-konvenční víra, poskytuje mládeži novou orientaci ve světě, se kterým je konfrontován. Víra se stává osobnější a získané hodnoty a přesvědčení jsou zpracovány v osobní mýtus zahrnující budoucí možné role a vztahy. Zde se však mohou objevit dvě rizika. Jedním z nich je situace, ve které si dospívající přemrštěně zvnitřní očekávání a hodnocení lidí, na nichž mu záleží, až do té míry, že se bez nich nedokáže obejít. Druhé nebezpečí tkví v tom, potká-li dospívajícího zrada. V této situaci to může ve vztahu vést k Bohu k nihilistickému zoufalství nebo ke kompenzační intimitě, která může směřovat k izolovanosti před světem lidí.¹³²

Jako poslední evoluční teorii lze zmínit strukturálně vývojovou koncepci náboženského úsudku profesora pedagogiky a psychologie Fritze Osera, která má šest stupňů. Stadium, kterým prochází pubescent, autor nazývá *Deus ex machina*. Prvotní náboženský úsudek je vyvozený ze zkušenosti v rodině, kde hlavní moc, iniciativu i schopnosti mají rodiče.¹³³

¹³¹ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 244-246.

¹³² Tamtéž, s. 253-254.

¹³³ Tamtéž, s. 255.

4.3 *Motivy vstupu mládeže do sekty*

Představa, že se k sektě přidávají psychicky narušení jedinci nebo neúspěšní lidé, je mylná. Možným překvapením může být, že nejzranitelnější a nejvíce zasaženou skupinou jsou právě mladí lidé.¹³⁴

Jedním ze základních motivů, který vede k členství mladých v sektě, je generační konflikt. Jedinec touží po respektu ze strany rodičů a učitelů a požaduje, aby se s ním jednalo jako s dospělým. V případě, že se k němu okolí chová jako k dítěti, nemá jedinec sílu se vymanit z rodičovské výchovy, a tak ji nahrazuje sektářskou autoritou. V sektě se osvobozuje od rodiny a má možnost postavit se na vlastní nohy. Mezi další situace komplikující emocionální průběh dospívání patří rozvod rodičů, rozchod s partnerem, smrt blízké osoby, změna bydliště, změna školy nebo opuštění domova.¹³⁵

Mládež v období dospívání prochází bouřlivým obdobím a nejvíce náchylná k vyslechnutí verbířů je, když:

- má pocit, že potřebuje nalézt odpovědi na otázky,
- má otřesenou sebedůvěru nějakou krizí,
- si není jista, jak se má zachovat v neznámé či problematické situaci,
- prožívá nestálost ve svých hodnotách a víře.¹³⁶

Není tedy náhodou, že verbíři vyhledávají pubertální mládež, která potřebuje ukázat cestu. Zpočátku by se mohlo jevit, že mladí lidé jsou bezcenní, protože nemají peníze, avšak sekta si váží jejich dobrého fyzického stavu, nekonečné energie a talentu věnovaného jejím službám. Některé destruktivní sekty dokonce předpokládají, že nově příchozí později uzavřou sňatek se stálým členem sekty a zplodí potomka.¹³⁷

¹³⁴ GALLAGHER, M. *Sekty a nová náboženská hnutí: dokumenty katolické církve (1986-1994)*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1997, s. 77.

¹³⁵ BLAŽEK, R. - POKORNÝ, V. - TELCOVÁ, J. *Nebezpečí sekt*. 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002, s. 138-139.

¹³⁶ PORTERFIELD, K. *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997, s. 46-47. Linka důvěry.

¹³⁷ Tamtéž, s. 46-47.

4.4 Důsledky působení sekty

Každá sekta je jedinečná a skrze mentální manipulaci je schopná jedinci způsobit mnohonásobné psychické patologie, které vyžadují dlouhodobé léčení. Ve většině případů stoupenci po odchodu ze sekty žijí pod neustálým tlakem a čekají na trest za svoji zradu. Pohybují se tak permanentně na hranici mezi starým a novým světem. Návrat ke skutečnému světu je doprovázen zpochybněním veškerých pravd, které po dlouhou dobu považovali za nesporné. Abgrall ve své knize představuje několik psychických okruhů, z nichž některé jsou slučitelné s normálním životem, jiné jsou naopak velice škodlivé.¹³⁸

První oblastí, o které autor mluví, jsou depresivní stavy, které mají dvojí původ. Na jedné straně jsou způsobeny neschopností stoupence žít v souladu s pravidly sekty. Na druhé straně jsou následkem stoupenčovy citové nedostatečnosti. Jedinec se může potýkat se záchvaty melancholie, návaly paniky a v nejhorším případě se může pokusit o sebevraždu.¹³⁹

Jiný okruh tvoří neurotické chování. Neurózy vyvolané sektářskými předpisy se týkají zejména obsedantních rituálů a fobického chování, kvůli kterým stoupenec není schopen integrace do většinové společnosti. Sekta u svých členů podporuje strach z okolního světa. Jestliže dojde ke kontaktu se společností, objevuje se u odpadlíků mnoho somatických poruch, ze kterých můžeme jmenovat srdeční či střevní potíže. Mohou se dostavit i problémy vyskytující se pouze v psychice, jsou to tzv. intermediární stavy, což jsou mezerovité ztráty paměti provázené zapíráním minulosti.¹⁴⁰

Velkou a poslední částí patologie jsou psychické poruchy vyvíjející se na základě několika stadií, které jsou vystupňovány podle závažnosti. V prvním stadiu dochází k uzavřenosti do sebe a ztrátě kontaktu se společností. Člen získává pocit jasnozřivosti, telepatie a věří, že má šestý smysl. Žije v přetrvávající iluzi, občas má pocit přítomnosti či činnosti osoby nepřítomné nebo zesnulé. Následující druhá fáze je charakteristická vznikem derealizovaného myšlení a předdelirického prožitku. Stoupenec má podivný přístup k realitě, chudý projev, bizarní náboženské představy a otupělý afekt. Ve třetím stadiu se stoupenec přiklání k ideologické ireálnosti

¹³⁸ ABGRALL, J. *Mechanismus sekt.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, s. 203-204.

¹³⁹ Tamtéž, s. 207.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 205-206.

předané sektou. Udržuje minimální kontakt se společností, zhoršuje se u něj zapojení do práce a celková péče o sebe samého. Čtvrtý stupeň předpokládá derealizaci myšlení a zaplavení stoupence delirickým prožitkem. Jedinec je zcela uzavřen sám do sebe a izolován od společnosti. Trpí iluzemi a hlucinacemi spojenými s představou pronásledování. V pátém stadiu dochází k totální destrukci jedince, který se dezorganizovaně chová, postrádá souvislostí a je ovládán paranoiou. Velmi vážná je šestá fáze, ve které nastává totální rozpad osobnosti. Stoupenec se navrácí až do fetálního stadia.¹⁴¹

Zmíněné patologie se navzájem prostupují a modifikují, přesto existuje ještě mnoho psychotických patologií, o kterých se neví nebo je sekty před světem dobře skrývají.

4.5 *Prevence*

Jedním z klíčových pojmů v souvislosti se sektou je prevence, která může zabránit vstupu jedince do náboženské sekty. Je totiž známo, že mnoho lidí, zejména mládeže ani netuší, jaké nebezpečí se může skrývat v milých, nenápadných a slušně vypadajících lidech. Mnoho odborníků uvádí, že nejdůležitějšími složkami prevence jsou stát, instituce a specialisté, média, škola, dále také rodina, přátelé a sám jedinec.¹⁴²

K prevenci ze strany státu dochází prostřednictvím Ministerstva vnitra, Ministerstva kultury, Policie ČR a zákonodárných orgánů vytvářejících legislativní prostředí. Ministerstvo vnitra bojuje proti náboženskému extremismu a je ústředním orgánem státní správy pro vnitřní záležitosti a pořádek. Úkolem Ministerstva vnitra je podat každoročně obyvatelstvu informace o problematice extremismu na území České republiky. Ministerstvo kultury umožňuje legální vznik a působení náboženských skupin, které zaregistruje pod podmínkou respektování ústavního pořádku, suverenity a právního řádu České republiky. Monitorováním vybraných náboženských skupin se zabývá Policie ČR, která dohlíží na to, aby nebyly porušovány zákony. Posledním jmenovaným státním aktérem nastavujícím legální

¹⁴¹ ABGRALL, J. *Mechanismus sekt*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, s. 207-209.

¹⁴² MARTINKOVÁ, M. - TRÁVNÍČKOVÁ, I. - CEJP, M. *Tři studie o sociálně patologických jevech u mládeže: (problematika sekt, drogových závislostí a hodnotových orientací)*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 22. Studie.

prostředí pro vznik a výskyt náboženských společností je legislativa, která dbá na ochranu lidských práv. Náboženskou svobodu v rámci legislativy zajišťuje Ústava a Listina základních práv a svobod. Zvlášť důležitý je § 5 zákona č. 3/2002 Sb., který stanoví podmínky zamezující působení rizikových náboženských skupin manipulujících s lidmi a využívajících jejich slabosti. Zakázáno je i narušování přirozených sociálních vazeb, práva na vzdělání a zdravotní péči.¹⁴³

Nestátní prevenci by měla zajišťovat především široká veřejnost. Jejím posláním je vychovávat a rozvíjet schopnost kritického myšlení, aby mohl jedinec zhodnotit to, co je mu druhými lidmi nabízeno. Prostřednictvím masových médií by také měla seznamovat s tím, co jsou sekty, jaké jsou jejich praktiky a jaká rizika s sebou přináší. Takové informace je žádoucí sdělovat v první řadě dospívající mládeži, která prochází obdobím vytvářejícím hodnotový systém.¹⁴⁴

Proti škodlivému působení sekt vystupují také charitativní organizace církevního charakteru, nestátní instituce a specialisté z řad psychologů, psychiatrů a psychoterapeutů.¹⁴⁵ Preventivní opatření je také jedním z mnoha cílů školy, která by měla v rámci primární prevence zabezpečit smysluplné využití volného času mládeže, zprostředkovat základní informace o sektách, prověřovat aktivity ze strany mimoškolních subjektů a vytvořit odborné pracoviště zaměřené na řešení problémů.¹⁴⁶

Účinným receptem v boji proti nezdravým náboženským skupinám je také otevřená prezentace náboženských sekt v rodině a mezi přáteli. Dobré mezilidské vztahy jsou silnou prevencí proti nežádoucím jevům. Abgrall uvádí, že existuje málo preventivních opatření, která mohou zabránit konvertování jedince k sektě, avšak nejlepší překážkou jsou silné sociální, rodinné a kulturní vazby.¹⁴⁷ Stane-li se nejhorší a člen rodiny či přítel začne váhat nad konverzí k sektě, je třeba nereagovat hystericky a útočně, protože takové jednání je zcela zbytečné a kontraproduktivní. Naopak je potřeba dát najevo bezpodmínečnou lásku a zájem, vyjadřovat respekt

¹⁴³ ONDRÁČKOVÁ, J. *Sekty a nová náboženská hnutí - bezpečnostní hrozba*. 2009. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/sekty-a-nova-nabozenska-hnuti-bezpecnostni-hrozba.aspx>

¹⁴⁴ MARTINKOVÁ, M. - TRÁVNÍČKOVÁ, I. - CEJP, M. *Tři studie o sociálně patologických jevech u mládeže: (problematika sekt, drogových závislostí a hodnotových orientací)*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 23-24. Studie.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 23-24.

¹⁴⁶ KRAUS, B. - HRONCOVÁ, J. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, s. 184. Dostupné na internetu: <http://toc.nkp.cz/NKC/201011/contents/nkc20102145759_1.pdf> ISBN 978-80-7435-080-1.

¹⁴⁷ ABGRALL, J. *Mechanismus sekt*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, s. 211.

k jedincovu rozhodnutí, získat co nejvíce informací a udržovat s ním kontakt.¹⁴⁸ Jak předejít vstupu do sekty, závisí především na samotném jedinci. Ten si musí uvědomit, že není vůči manipulativním technikám imunní. Měl by se zamýšlet nad tím, co se děje při komunikaci, a nikdy by se neměl nechat uspokojit vágní a všeobecnou odpovědí, kterou verbíři maskují většinu podstatných informací. Je žádoucí, aby se vyvaroval okamžitým rozhodnutím, neprozrazoval o sobě všechno a nevydával se napospas sociálnímu tlaku. Naopak je třeba všimnout si rozdílů mezi tím, co verbíři prohlašují, a čemu věří, ale také falešných lichotek a příliš rychlé intimity, která z nich vytváří nejlepší přátele. Mocnou zbraní je kritické myšlení a určitá dávka sebejistoty.¹⁴⁹

4.6 Kde hledat pomoc

V případě, kdy si jedinec pohrává s myšlenkou vstupu do sekty, může pomoci preventivní opatření. Pokud se však stane členem sekty, nemusí ještě nutně znamenat, že tam zůstane věčně. „Nečekejme, že závislý člověk, člen náboženské sekty, vyhledá pomoc sám. Pokud by svou situaci cítil jako problém a dobrovolně by ho konzultoval s odborníkem, je již na půli cesty ze závislosti.“¹⁵⁰ Jestliže tedy nastane situace, kdy člen sektu opustí na základě vlastního rozhodnutí, je vyloučen nebo je vyveden díky pomoci někoho druhého, je jeho odchod vždy provázen vážnými obtížemi a vyžaduje pochopení a citlivý a rychlý přístup. V této chvíli je potřeba uvědomit si, že pomoc ze strany rodiny a přátel mnohdy nestačí, a proto je nezbytná pomoc odborníka. V současné době lze vybírat ze široké nabídky terapií všeho druhu, ale měli bychom mít na paměti, že seriózní specialisté musí být vzdělaní v příslušném oboru. Důležité je také zjistit, z jaké odborné literatury při své terapii vychází, jelikož se mezi námi pohybují lidé užívající násilné techniky deprogramování, při kterých může již dezorientovaný člen sekty utrpět těžké psychické poruchy.¹⁵¹

V českém prostředí nejčastěji klienti využívají služeb *pastoračního poradenství* vycházejícího ze základních znalostí duchovního vývoje, který je

¹⁴⁸ VOJTÍŠEK, Z. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. 1. vyd. Praha: Beta Books, 2007, s. 197.

¹⁴⁹ PORTERFIELD, K. *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997, s. 144-146. Linka důvěry.

¹⁵⁰ BÜCHNER, B. *Co máme vědět o sektách*. 1. vyd. Praha: Amulet, 1999, s. 120.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 111-112.

v souladu s biologickým, kognitivním, emocionálním, sociálním a morálním vývojem. Pastorační poradenství vychází z poznatků vývojové psychologie a psychologie náboženství. Typickými klienty jsou lidé, jejichž blízký konvertoval k sektě, nejčastěji to bývají rodiče, manželé, ostatní příbuzní nebo známí. Jinou klientelu tvoří lidé, kteří byli příslušníky sekty. Cílem zmíněného poradenství je smíření těchto dvou skupin klientů. „Obnova a prohloubení vztahů mezi blízkými lidmi se mohou stát základem pro případnou budoucí shodu i v náboženských otázkách.“¹⁵² Záměrem je také pojmenovat a snažit se překonat všechny klientovy obtíže spojené s odchodem ze sekty, zapojit ho do společnosti a pozitivně zhodnotit dosavadní život v sektě.¹⁵³

Možnou pomoc může poskytnout i *výstupové poradenství*, které užívá psychologické metody spolu s konzultačními postupy. Ve výstupovém poradenství je žádoucí, aby příbuzní a přátelé získávali co nejvíce informací a spolupracovali na společné taktice k ovlivnění člena sekty. Výstupové poradenství má výchovný cíl a zaměřuje se zejména na proces změny jedince.¹⁵⁴

Pomocí v případě ohrožení sekt se v České republice zabývá několik subjektů. Na předním místě to je Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, jejíž cílem je poskytovat osvětu o nových náboženských skupinách a pomoc zvládat obtížnou situaci bývalým členům sekt. Společnost také nabízí poradenství prostřednictvím osobního setkání, telefonického rozhovoru či elektronické pošty. Představitelem této společnosti je PhDr. Zdeněk Vojtíšek, ale i další odborníci v oblasti poradenství, katolický kněz Ing. Aleš Opatrný ThD. a doc. ThDr. Ivan O. Štampach. Společnost je pokládána za specialistu na problematiku sekt a je zmiňována ve spojitosti s časopisem Dingir, který informuje o současné náboženské scéně. Najdeme v něm rozhovory, knižní recenze, eseje, ukázky náboženské literatury a další texty.

Dále musíme jmenovat křesťanské sdružení mladých lidí YMCA (zkratka z angl. názvu Young Men's Christian Association) zaměstnávající se organizací programů, které zvyšují vzdělání, zlepšují sociální podmínky a smysluplné využití volného času. Cílovou skupinou centra YMCA jsou děti a mládež, kterým se snaží

¹⁵² VOJTÍŠEK, Z. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2005, s. 149-152. Pontes pragenses ; sv. 39

¹⁵³ Tamtéž, s. 149-152.

¹⁵⁴ HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994, s. 157-158.

pomoci najít cestu v oblasti harmonického rozvoje ducha a těla. V rámci tohoto sdružení vzniklo Centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt, které rovněž nabízí poradenství osobní, telefonickou anebo emailovou formou. Sdružení také vede přednášky, veřejné semináře, školení a vydává různé publikace. Přednášky centra mají dvojí charakter, buď působí preventivně anebo řeší potíže s konkrétní sektou.¹⁵⁵

Odbornou pomoc může bývalý příslušník sekty hledat v SOS Centrech Diakonie, psychoterapeutických a krizových centrech a poradnách různého typu (např. pro rodinu nebo pro mezilidské vztahy) nebo zavolat na Linku bezpečí či Linku důvěry.

¹⁵⁵ YMCA v České republice. [online]. 2008 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/>.

5 Vyučovací přípravy o nebezpečí náboženských sekt

Přestože je náboženská věrouka vyloučena z vyučovacích osnov, je velmi pravděpodobné, že se žáci s náboženstvím bezprostředně setkají. Pokud ale cíle tohoto náboženství nerespektují základní svobodu a samostatné rozhodování mladého člověka, označujeme ho za negativní religiozitu (sektu). V takovém případě hrozí mladým lidem destruktivní závislost a neschopnost další reflexe plnosti života. Jednou z mnoha úloh učitele a vychovatele je poskytovat žákům informace a odborné argumenty o důležitosti emancipace, kritického myšlení a zodpovědnosti za své jednání a život.

5.1 Metodika a organizace vyučovacích hodin

Praktická část diplomové práce obsahuje přípravy na vyučovací hodiny, které byly otestovány ve vybraných 8. a 9. třídách městských základních škol v Libereckém kraji. Šlo o tyto školy: Základní škola Dr. F. L. Riegra v Semilech, Základní škola T. G. Masaryka v Hodkovicích nad Mohelkou a Masarykova základní škola v Tanvaldě. Vyučovací přípravy byly odučeny v období od května do června roku 2015. Zpočátku autorka práce kontaktovala ředitele základních škol a následně se na výuce domlouvala s třídními učiteli či učiteli, kteří vyučují ve vybraných třídách občanskou výchovu. Přípravy byly realizovány celkem ve čtyřech třídách uvedených základních škol, dvakrát v 8. třídě a v 9. třídě. Výuky předložených příprav se zúčastnilo 59 žáků. Po dohodě s vedoucí práce byla příprava odučena jak autorkou práce, tak stálým učitelem občanské výchovy určité školy. Výuka se uskutečnila na základě příprav konzultovaných s vedoucí diplomové práce a odborníkem v oblasti sekt Jaroslavem Vojtou Hynkem.

5.2 Cíle vyučovacích příprav

Autorčiným cílem při přípravě vyučovacích hodin bylo vytvořit návrh metodiky sloužící k výuce o náboženských sektách a jejich nebezpečí, která je v současných

učebnicích občanských výchov nedostačující. Dílčím cílem pak bylo na základě reflexe odučených hodin zhodnotit kvalitu vyučovacích příprav a získat odpovědi na zjišťovací otázky:

- Vědí žáci, co je náboženská sekta?
- Přišli do styku s náboráři náboženské sekty?
- Uvědomují si žáci riziko členství v náboženské sektě?
- Vědí žáci, kam se obrátit v případě ohrožení sektou?
- Věnuje škola čas prevenci vstupu do náboženské sekty?

5.3 Teoretická východiska

Odborná i pedagogická příprava jsou v uvažování učitele ve vzájemné interakci. „Učitel dospívá k určitému pedagogickému vědění o obsahu a jeho hodnotách. Transformuje toto vědění do pedagogických představ a své vlastní činnosti i činnosti žáků. Uvažuje tedy o tom, jak má učivo zprostředkovat žákům a k jakým výsledkům mají žáci dospět.“¹⁵⁶ Při realizaci přípravy učitel zohledňuje téma hodiny, ročník, časovou dotaci tématu, ale i výchovně-vzdělávací cíl a klíčové kompetence. Nezapomíná ani na metody výuky, organizační formy výuky a učební pomůcky.

Dříve než autorka vytvořila přípravy na výuku o sektách, nastudovala odbornou literaturu a seznámila se s odpovídajícím materiálem v učebnicích občanských výchov několika nakladatelství. Postup přípravy konzultovala s vedoucí diplomové práce a učiteli působícími na základních školách a vyučujícími občanskou výchovu. Přípravy jsou sestaveny pro žáky 8. a 9. tříd základních škol tak, aby obsáhly 45 minut.

Vyučovací metody

Vyučovací metoda je v didaktice chápána jako způsob záměrného uspořádání činností učitele, ale i žáků, kteří směřují ke společnému cíli. Ve vyučovacích přípravách této práce je aplikována metoda *diskuze*, v níž jde o vyjasnění stanovené otázky. Ta předpokládá předchozí seznámení žáků s problematikou. Diskuze žáky obohacuje o nové poznatky a vzájemně ovlivňuje jejich postoje. Žák prostřednictvím

¹⁵⁶ SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1999, s. 123-124. Pedagogika.

metody diskuze rozvíjí své komunikační dovednosti, koncentruje pozornost a definuje vlastní názory. Učitel získává odpovědi na otázky, řídí diskuzi, navozuje vhodné podmínky a v závěru shrnuje téma hodiny, popřípadě doplňuje mezery. Jinou metodou, která se uplatňuje v přípravách, je *práce s textem*, díky níž žák dosahuje nových poznatků, které si následně upevňuje. Žáci na základě přečteného textu vyčleňují hlavní myšlenky, formulují je vlastními slovy a vyhledávají odpovědi na otázky. Úkolem učitele je předcházet situacím, kdy žáci text mechanicky reprodukují místo toho, aby se mu snažili skutečně porozumět. V rámci videa a příběhu je užitá i *metoda situační*, která žáky uvádí do problému, jenž může existovat i ve skutečnosti. Situační metoda dovoluje žákům získat dovednosti, analyzovat a řešit problémy, které mohou v životě nastat.¹⁵⁷ Upotřebeny jsou i další metody, např. názorová škála a didaktická hra v podobě kvízu.

Organizační formy vyučování

V rámci organizačních forem dochází k realizaci procesů vyučování a učení. V současné době existuje pestrý výběr organizačních forem vyučování, které se v praxi vzájemně prolínají a podporují. Naše přípravy byly odzkoušeny kombinací *frontální formy vyučování* a *samostatné práce*. Při frontální výuce učitel pracuje se skupinou žáků podle didaktického cíle hodiny. Dochází k osobnímu kontaktu se třídou, k vzájemnému působení a komunikaci. Samostatná práce nevyžaduje soustavné vedení učitelem a žáci jsou k ní systematicky vedeni od počátečních ročníků.¹⁵⁸

Didaktické prostředky

Didaktické prostředky zahrnují veškeré materiální předměty zajišťující, podmiňující a zefektivňující průběh vyučování. K didaktickým prostředkům náleží vybavení školy a třídy, ale i učební pomůcky, které usnadňují proces učení žáků a pomáhají k hlubšímu osvojení vědomostí a dovedností.¹⁵⁹ Z didaktických prostředků užitých ve vyučovacích přípravách o rizicích náboženských sekt autorka upotřebila *literární*

¹⁵⁷ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1999, s. 176-186. Pedagogika.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 191-205.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 232-233.

pomůcky (pracovní listy), *počítač* a v rámci vybavení třídy také *tabuli*.

Výchovně-vzdělávací cíl

Výchovně-vzdělávací cíl je chápán jako zamýšlený a očekávaný výsledek. Tentýž výsledek se odráží ve změnách, jichž se dosahuje ve vědomostech, dovednostech, hodnotové orientaci a v osobním rozvoji žáka prostřednictvím vyučování.¹⁶⁰ *Vzdělávacím cílem* vyučovacích příprav je vybavit žáka informacemi o tom, že náboženství je přirozená věc a že neexistuje jediné a správné náboženství. Nejdůležitějším a zásadním záměrem příprav je seznámit žáka s náboženskou sektou, poučit ho o manipulativních technikách a možných úskalích sekty. Očekávaným výstupem bude, že žák bude schopen charakterizovat náboženské sekty a objasnit nebezpečí, jehož zdrojem mohou být právě destruktivní sekty, a rozeznat způsoby, jakými sekty pracují, aby mezi sebe nalákaly nové členy. *Výchovným záměrem* příprav je posilovat u žáků kritické myšlení a sebevědomí. Žáci budou umět prosazovat svoje práva, dokážou slušně odmítnout nabídku členství v sektě a budou si udržovat otevřenou mysl a zdravou rovnováhu.

Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot klíčových pro osobní rozvoj a uplatnění žáka ve společnosti. K jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat všechen vzdělávací obsah, aktivity i činnosti, které ve škole probíhají. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání rozlišuje kompetenci k učení, kompetenci k řešení problémů, kompetenci komunikativní, kompetenci sociální a personální, kompetenci občanskou a kompetenci pracovní.¹⁶¹ Vyučovací přípravy využívají kompetenci k učení, při níž žák pochopí pojmy, jako jsou náboženství, náboženské sekty, psychická manipulace aj. Nadále s těmito termíny operuje při vyplňování pracovního listu a uvádí je do souvislostí. Ve vyučovacích přípravách o problematice sekt je zastoupena kompetence komunikativní, při které žák přemýšlí nad otázkami v diskuzi, formuluje

¹⁶⁰ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1999, s. 176-186. Pedagogika.

¹⁶¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 10. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

svoje názory a vyjadřuje je v kultivovaném ústním projevu. Naslouchá názorům spolužáků jak při diskuzi, tak i při názorové škále a obhajuje své postoje. Užita je i kompetence k řešení problémů, kde žák rozpozná problémové situace, které mohou nastat vstupem a následným členstvím v náboženské sektě. Tyto okolnosti promyslí a naplánuje způsob jejich nápravy, přičemž využívá vlastního úsudku a zkušenosti. Podstatným faktorem dané kompetence v souvislosti se sektou je, že se žák učí kriticky myslet, činit uvážlivá rozhodnutí, uvědomovat si zodpovědnost za své jednání a umět svoje činy zhodnotit. Upotřebena je i kompetence sociální a personální, při které žáci spolupracují na definici náboženské sekty. V rámci této kompetence se žák naučí zdvořile odmítnout návrhy sektářských verbířů, čímž se rozvíjí žákova ohleduplnost a úcta při jednání se spolužáky. Kompetence občanská podporuje žákovo chápání rizik spjatých s destruktivními náboženskými sektami v zájmu ochrany svého zdraví a učí žáky poskytovat pomoc druhým osobám, které by mohly být sektou ohroženy. Při kompetenci pracovní žák postupuje podle návodu v pracovním listu, plní úkoly a dodržuje čas, který má na práci vymezen.

5.3.1 Scénář přípravy pro 8. ročník

Úvod (2 minuty)

V úvodní části hodiny se jak autorka, tak stálá učitelka občanské výchovy 8. třídy pozdraví s žáky. Před výukou přípravy o nebezpečí sekt samotnou autorkou, ale i paní učitelkou dojde k seznámení s důvody odučení dané přípravy v jejich třídě. Následovat by měla administrativa – zápis nepřítomných žáků.

Motivace (8 minut)

Je velmi důležité, aby vyučující žáky na začátku hodiny podnítila k činnosti. V tomto případě budou žáci motivováni pomocí příběhu¹⁶², který jim bude rozdán na samostatných papírech. Úkolem učitelky pak bude, aby střídavě vyvolával žáky zdatné v hlasité a srozumitelné četbě a udržovala jejich pozornost.

Diskuze (15 min)

Po přečtení příběhu přijde na řadu diskuze vedená vyučující. Diskuze je pro ni

¹⁶² Viz příloha – Pracovní list pro 8. ročník, s. 80.

klíčová proto, aby od žáků získala nezbytné informace pro potřeby této diplomové práce. Diskuze bude vedena tak, že učitelka položí otázky a žáci se přihlásí v případě, kdy znají odpověď nebo kdy chtějí projevit svůj názor. Diskuze by měla zabrat podstatnou část hodiny a je tvořena těmito otázkami:

- Do jaké skupiny Martina vstoupila?
- Jaká byla pozitiva skupiny?
- Jaká byla negativa skupiny?
- Setkal/a ses někdy se sektou?
- Zkoušel/a tě sekta získat pro své učení? Jakým způsobem?
- Dokázal/a bys slušně a rázně odmítnout nabídku sekty? Jakým způsobem?
- Kde se můžeme se sektou setkat?
- Co nám sekta nabízí?
- Proč sekty vznikají?
- Myslíš, že mohou být sekty nebezpečné? Proč?
- Znáš nějakou sektu?

Práce s pracovním listem (10 minut)

Vyučující třídě rozdá nakopírovaný pracovní list¹⁶³, který si žáci později vloží do sešitu, kde jim bude sloužit jako zápis. Žáci budou podle instrukcí vyučující vyplňovat pracovní list samostatně. Vždy vyplní jedno cvičení, které se následně společně s vyučující zkontroluje. Nad závěrečným cvičením pracovního listu se žáci zamyslí ve dvojicích.

Upevnění učiva – vytvoření definice (5 min)

Dalším úkolem pro žáky bude společně vytvořit definici náboženské sekty. Učitelka jim může napovídat pomocí návodných otázek:

- Co je sekta?
- Jak vznikla sekta?
- Čím se liší sekta od většinového náboženství?
- Koho ctí členové sekty?
- Co vyznává sekta?
- Jakých špatností se dopouští sekta?

¹⁶³ Viz příloha - Pracovní list pro 8. ročník, s. 80-81.

Učitelka poté zapíše definici na tabuli a žáci si ji opíší na pracovní listy či do sešitu. Příklad zápisu do sešitu:

Sekta je náboženská skupina, která se oddělila od hlavního náboženského směru. Sekta zastává odlišné názory a výklady oproti většinovému náboženskému názoru. Členové sekty následují vůdce a jeho myšlenky. Mnoho sekt vyznává i pozitivní hodnoty života, ale některé touží manipulovat a skrytě zneužívat člověka.

Aktivita - Kvíz (4 min)

Cílem aktivity bude zjistit, zda žáci patří k lidem ohroženým sektou. Aktivita je inspirována kvízem z knihy Co máme vědět o sektách.¹⁶⁴ Kvíz bude probíhat tak, že učitelka žákům rozdá malé papírky, na které si na základě otázek napíší odpověď ano či ne. Hned poté bude kvíz společně vyhodnocen.

Otázky v kvízu:

1. Když se mi něco nedaří, tak si někdy myslím, že si za to mohu sám.
2. Problémům a konfliktům se raději vyhýbám, než abych je okamžitě řešil.
3. Rád se sejdou s neznámými lidmi, kteří mají různé a zajímavé názory.
4. Věřím, že jakákoliv situace, do které se dostanu, dopadne dobře.
5. Vím, že můj život má smysl.
6. Těžkosti a problémy ve mně snadno vyvolávají pocit skleslosti a sklíčenosti.
7. Jak se mi daří, záleží pouze na mně.
8. Nesnáším napjaté situace.
9. Mám vcelku dostatek sebevědomí.
10. V nejasných situacích se cítím velmi špatně.

Bodová stupnice:

1.	ano – 0 bodů	ne – 2 body
2.	ano – 0 bodů	ne – 2 body
3.	ano – 2 body	ne – 0 bodů
4.	ano – 2 body	ne – 0 bodů
5.	ano – 2 body	ne – 0 bodů
6.	ano – 0 bodů	ne – 2 body
7.	ano – 2 body	ne – 0 bodů
8.	ano – 0 bodů	ne – 2 body

¹⁶⁴ BÜCHNER, B. *Co máme vědět o sektách*. 1. vyd. Praha: Amulet, 1999, s. 87.

9. ano – 2 body ne – 0 bodů

10. ano – 0 bodů ne – 2 body

Vyhodnocení:

- Více než 10 bodů:

Pravděpodobnost, že podlehneš manipulativním svodům sekty, je velmi malá.

- Méně než 10 bodů:

Pozor, máš silný sklon podlehnout svodům těchto skupin. Je naléhavě nutné, aby sis posílil sebevědomí.

Závěr (1 min)

V závěru vyučující zhodnotí práci žáků. Poděkuje za spolupráci a rozloučí se.

Sebereflexe – 8.A. Základní škola Dr. F. L. Riegra Semily

Hodina odučená autorkou práce probíhala přesně podle plánu přípravy. Výuka se konala v době, kdy se na tamní základní škole pořádalo několik olympiád, proto velká část žáků ve třídě chyběla. Celkový počet žáků ve třídě je 18, výuky o nebezpečí sekt v rámci předmětu Člověk ve společnosti se zúčastnila přesně polovina třídy, tedy 9 žáků. Pozitivem bylo, že se vyučující mohla žákům věnovat individuálněji než při běžném počtu žáků. Další výhodou byla také skutečnost, že autorka práce již se třídou dříve pracovala v rámci souvislé pedagogické praxe, tudíž se výuky o rizicích sekt nemusel účastnit žádný jiný pedagogický pracovník školy.

Po přečtení příběhu se ve třídě mírně zvedl ruch, který musela vyučující ztlumit. Motivační příběh byl také přečten daleko rychleji, než bylo předpokládáno. Diskuze se velmi vydařila, žáci byli komunikativní a horlivě odpovídali na všechny položené otázky. Čas, který nebyl plně využit při čtení příběhu, zužitkoval vzájemný rozhovor učitelky se žáky. Příštím úkolem vyučovací přípravy byl pracovní list. Ten žáci vyplňovali s nadšením, jen nedbali pokynů vyučující a papír vyplnili celý, proto byla zkontrolována všechna cvičení naráz. Opět bylo tempo žáků rychlejší než předem určený čas. Nepatrné obtíže se projevíly při tvorbě definice náboženské sekty. Zde byl čas zužitkován nad rámec času vymezeného, přesto se definici podařilo vytvořit. Závěrečná aktivita žáky bavila, byli překvapeni z výsledků kvízu. Všeobecně lze říci, že byli žáci tiší a svědomitě pracovali, za což jim na konci hodiny náležela velká pochvala. Zvláště příjemné bylo také rozloučení vyučující se žáky, kteří přípravu pochválili a popřáli autorce práce mnoho štěstí. Možným nedostatkem přípravy by

mohlo být druhé cvičení na pracovním listě, kde žáci nevypisovali konkrétní rizika sekty, ale pouze od sebe slova oddělovali čárkami. Tudiž si nemuseli plně uvědomit, jaká nebezpečí se v sektě skrývají. Také v prvním cvičení na pracovním listě žáci nevymýšleli další možnosti motivů vstupu do sekty. Neobjevil se žádný problém se zvládnutím úkolů v přípravě. Celkově byla hodina vydařená a pro žáky přínosná.

Reflexe – 8.A. Základní škola Hodkovic nad Mohelkou

Výuka v 8. třídě základní školy v Hodkovicích nad Mohelkou byla zcela odlišná než na základní škole v Semilech. Třidu tvoří celkem 25 žáků, přičemž výuky o nebezpečí ze strany sekt se zúčastnilo 23 žáků. Příprava byla odučena v rámci občanské výchovy stálou vyučující dané základní školy.

Od začátku hodiny byli žáci velmi hluční a nesoustředění, na což paní učitelka upozorňovala ještě před začátkem hodiny. Rušní byli žáci také proto, že se výuky účastnila autorka této práce, kterou předtím neznali. Již v úvodní části musela stálá paní učitelka žáky několikrát napomenout. Chvíli se úplně ztišila a čekala, až ve třídě zavládne klid, což bylo efektivní. Stejně jako v předchozí 8. třídě byl příběh přečten velmi rychle a každý žák přečetl dvě věty. Diskuze byla opět vydařená, žáci se nehlásili, ale hlasitě mezi sebou debatovali. Jejich dialog zkušeně usměřňovala paní učitelka. Dle očekávání diskuze trvala déle, než bylo v původním plánu. Pracovní list nechala paní učitelka žáky vyplnit celý a poté ho společně zkontrolovali. Žáci se mezi sebou neustále bavili, otáčeli se a nepracovali, tak jim paní učitelka pohrozila, že pracovní listy oznámkuje. Definici náboženské sekty s pomocí paní učitelky však vytvořili neobyčejně rychle, bylo znát, že jsou sehraní. Aktivitu žáci zpočátku nepochopili a několikrát se zeptali, jak si mají body spočítat. Rovněž byli zaraženi svými výsledky mapujícími osobní ohrožení sektou. V závěru se žáci vyptávali na různé otázky autorky této práce. V dané třídě byla aktivní necelá půlka žáků, kteří měli všeobecný přehled a zajímavé názory. Paní učitelka druhou část charakterizovala jako neprůbojnou, mající strach, že řekne něco hloupého.

S jistotou lze konstatovat, že autorka pochytila daleko více informací, když měla možnost třídu pozorovat zpozzdálí. Paní učitelka byla s výukou spokojena a téma vyučovací přípravy ocenila. Jediné, co by na přípravě změnila, by byla diskuze. Z důvodu neustálého opakování otázek pro diskuzi by vytvořila prezentaci, na které by otázky promítala, aby je žáci měli před sebou. Časový plán přípravy byl dodržen a žáky příprava bezpochyby oslovila.

5.3.2 Scénář přípravy pro 9. ročník

Úvod (2 minuty)

Stejně jako v osmých, tak i v 9. třídách se v úvodní části hodiny autorka i stálá učitelka občanské výchovy pozdraví se žáky. Dále budou žáci obeznámeni s důvody odučení přípravy o rizicích náboženských sekt. Poté bude vyučující zaznamenávat absenci žáků do třídní knihy.

Motivace (10 minut)

Žáci budou motivováni prostřednictvím krátké ukázky ze seriálu Simpsonovi. Díl, který pojednává o nebezpečí náboženských sekt, se jmenuje Radost ze sekty. Tento díl ukazuje techniky náboru, ale i psychické manipulace. Dříve však žáci od vyučující obdrží pracovní list s otázkami k videu, které si společně přečtou. Během videa budou žáci odpovídat na dotazy v pracovním listě. Pak se vyučující zeptá, zda někdo tuší, o jakou skupinu se ve videu jednalo. Dalším úkolem bude kolektivní kontrola otázek v pracovním listě.

Diskuze (12 min)

Příštím bodem scénáře bude diskuze vedená vyučující, ze které vytěží informace nezbytné pro tuto diplomovou práci. Učitelka se bude dotazovat na předem připravené otázky a žáci se přihlásí, pokud budou znát správnou odpověď. Diskuze je přístupná i argumentaci a formulaci vlastních názorů. Očekává se, že diskuze bude ze všech částí scénáře časově nejnáročnější. Otázky do diskuze:

- Setkal/a ses někdy se sektou?
- Zkoušel/a tě sekta získat pro své učení? Jakým způsobem?
- Dokázal/a bys slušně a rázně odmítnout nabídku sekty? Jakým způsobem?
- Kde se můžeme setkat se sektou?
- Co nám sekta nabízí?
- Proč sekty vznikají?
- Myslíš, že mohou být sekty nebezpečné? Proč?
- Jaká byla pozitiva skupiny?
- Jaká byla negativa skupiny?
- Znáš nějakou sektu?

Práce s pracovním listem (8 minut)

Žáci budou pracovat samostatně a vyplňovat zbylá cvičení na pracovním listě¹⁶⁵ postupně. Po vypracování každého cvičení bude provedena kontrola.

Upevnění učiva – vytvoření definice (6 min)

Následně se žáci společně zamyslí nad formulací náboženské sekty, kterou vytvoří na základě podnětných otázek vyučující.

- Co je sekta?
- Jak vznikla sekta?
- Čím se liší sekta od většinového náboženství?
- Koho ctí členové sekty?
- Co vyznává sekta?
- Jakých špatností se dopouští sekta?
- Jak poznáme nebezpečnou sektu?

Definice bude zapsána vyučující na tabuli a žáci si ji poznamenají do sešitu nebo na pracovní list, který bude nalepen do sešitu. Příklad zápisu do sešitu:

Sekta je náboženská skupina, která se oddělila od hlavního náboženského směru. Sekta zastává odlišné názory a výklady oproti většinovému náboženskému názoru. Členové sekty následují vůdce a jeho myšlenky. Mnoho sekt vyznává i pozitivní hodnoty života, ale některé touží manipulovat a skrytě zneužívat člověka. Nebezpečnou sektu poznáme tak, že má jedinou a naprostou pravdu, neomylné jednání, vyžaduje poslušnost a chování podle stanovených pravidel.

Aktivita – Názorová škála (6 min)

Vyučující položí žákům otázku, zda si myslí, že by se mohli přidat k náboženské sektě. Dále vytvoří škálu tak, že na levou stranu třídy položí papír s nápisem ANO a napravo list se slovem NE. Úkolem žáků bude přiblížit se na levou či pravou stranu podle svého uvážení. Učitelka se potom dotazuje žáků, proč stojí na daném místě. Žáci mohou měnit svou pozici, pokud je ovlivní názor ostatních.

¹⁶⁵ Viz příloha – Pracovní list pro 9. ročník, s. 82-83.

Závěr (1 min)

Na konci hodiny učitelka posoudí činnost žáků, poděkuje za spolupráci a rozloučí se.

Sebereflexe – 9.B. Základní škola Dr. F. L. Riegra Semily

Ve třídě 9.B. je dohromady 18 žáků, z toho 4 žáci chyběli a 1 žák odešel v průběhu výuky. Někteří z nepřítomných žáků reprezentovali třídu na školní olympiádě. Autorka práce se s tímto ročníkem setkala na souvislé praxi, což bylo výhodou. Příprava byla odučena při výuce předmětu Člověk a společnost bez účasti dalšího pedagogického pracovníka školy. V 9. třídě se nachází několik nadaných žáků a spolupráce s touto skupinou je bezproblémová a pro učitele velmi motivující.

V úvodní části žáci projevili radost, že budou pracovat nestandardním způsobem bez učebnice. Autorka práce se domnívá, že zahajovací motivace byla vhodně vybrána, jelikož animovaný seriál Simpsonovi je blízký jejich věku. Žáci porozuměli všem instrukcím vyučující a neměli sebemenší problém s odpověďmi na otázky v pracovním listě. Mimořádně podařená byla diskuze. Žáci byli velmi aktivní a jejich smýšlení o problematice sekty bylo učitelkou vnímáno na slušné úrovni. Stejně kladně hodnocená byla i schopnost žáků plnit úkoly na pracovním listě.

Většina třídy vymyslela mnoho motivů vedoucích ke vstupu do sekty. Vymezení náboženské sekty na základě pomoci vyučující nebylo pro žáky obtížné a zabralo méně času, než bylo plánováno. Více času tedy zbylo na aktivitu, která žáky bavila. Bylo velmi zajímavé sledovat, jak žáci měnili svá stanoviska a tím pádem i pozici na škále. V závěru hodiny autorka žákům poděkovala a do budoucna jim popřála mnoho úspěchu v dalším studiu. Hodina byla zakončena potleskem ze strany žáků.

Reflexe – 9. A. Masarykova základní škola Tanvald

Třídu 9.A. Masarykovy základní školy tvoří 16 žáků, v době odučení přípravy o sektách chyběli 3 žáci. Vyučovací příprava byla otestována v předmětu Člověk a společnost stávající paní učitelkou dané třídy.

Na začátku hodiny vyučující žákům sdělila, že výuka začne krátkým videem ze seriálu Simpsonovi, z čehož měli žáci očividně velkou radost. Paní učitelka video nenačasovala, ale pustila od začátku, což nakonec nevadilo, protože se příprava stihla celá. Třída projevila přání seriál zhlédnout celý, ale paní učitelka to ihned zamítla.

Autorka se tedy domnívá, že motivace žáky oslovila, jelikož se pak

dotazovali na název dílu, aby si ho mohli pustit doma. Stejně tak vydařená byla i diskuze, při které žáci projevovali zajímavé a převážně inteligentní názory. Během diskuze o tom, jak by žáci slušně odmítli nabídku sekty, nechala paní učitelka třídu sehrát scénku. Žáky rozdělila na dvě skupiny, přičemž jedna ztělesňovala náboráře sekty a druhá představovala nové kandidáty. Scénka byla velmi zdařilá, žáci ji vzali vážně a představili se jako hotoví herci. Ve cvičeních v pracovním listě odpovídali většinou správně a neměli obtíže se stanovenými úkoly. Vymyslet definici náboženské sekty nebyl pro žáky žádný problém, i když se na utvoření podílela jen malá část třídy. Závěrečná aktivita byla nejdříve trochu zmatená, žáci totiž neporozuměli tomu, co mají dělat a stáli uprostřed třídy. Po opětovaném vysvětlení se posunuli k odmítnutí vstupu do sekty. Pozoruhodné pro autorku, ale i vyučující bylo, že jeden chlapec vyjádřil názor, že by se rád přidal do sekty, protože chce začít nový život. Z celkového hlediska se autorce výuka líbila, zamlouval se jí zejména přátelský přístup paní učitelky k žákům, kteří byli ukázněni, pozorní a klidní.

5.4 Zhodnocení kvality vyučovacích příprav

Cílem vyučovacích příprav bylo pojednat o náboženských sektách a upozornit žáky na nebezpečí, které sekty skýtají. Přípravy byly otestovány ve čtyřech třídách základních škol v Libereckém kraji. Vyučovací přípravy byly odzkoušeny samotnou autorkou práce v 8. i 9. třídě, v dalších dvou třídách přípravy odučily paní učitelky občanské výchovu.

Největší obavy měla autorka z časového rozvržení vyučovacích příprav. V některých třídách byl čas plně využit, jindy zbývalo pár minut do konce hodiny. Nestalo se, že by se určitý úsek přípravy nestihl. Pokud čas u některého bodu přebýval, byl zužitkován v jiné části přípravy a naopak. Velmi záleželo na individualitě třídy, přesto lze říci, že časový plán vyučovacích příprav byl vyhovující. Množství informací ve vyučovacích přípravách bylo učitelkami, ale i autorkou pokládáno za dostačující a příhodné pro věk žáků. Pracovní listy vyučující hodnotily kladně, avšak poukazovaly na některé nedostatky. V přípravě pro 8. třídu ve druhém cvičení učitelky doporučovaly, že součástí instrukce by měl být pokyn o tom, aby žáci možná nebezpečí vypsali na řádky k tomu určené. Je pravdou, že málokterý žák si dal práci s tím, aby rizika vypsali. Také označení člověka jako

jedince jim pro 8. ročník přišlo složité. V obou přípravách se v jednom z úkolů objevuje cizí slovo autorita. Bylo by vhodné, aby se paní učitelka žáků zeptala, zda pojmu rozumí, a v případě, že netuší, tak jim termín vysvětlila. Posledním doporučením k přípravě pro 9. ročník je, aby otázky k videu přečetla vyučující, jelikož by žáci mohli mít problém s přečtením anglického názvu sekty ve videu.

Na pracovním listě žáci ocenili, že náležitě procvičuje probírané téma. Vyučující se nakonec shodly, že přípravy splnily očekávaný cíl a jsou tedy vhodné pro výuku na základní škole.

5.5 Výsledky zjišťovacích otázek

Během testování vyučovacích příprav se autorka snažila od žáků získat co nejvíce informací a názorů o problematice sekty. Odpovědi autorka čerpala z celého průběhu hodiny, zejména z diskuze vedené se žáky, z práce s pracovním listem a také z aktivit (kvíz, názorová škála). Primárně jí zajímalo, jaké povědomí mají žáci o sektě. Žáci nedokázali vysvětlit, co je sekta, spíše znali některé její charakteristiky, které však byly často mylné. Obvyklou odpovědí žáků bylo, že vstupem do sekty získáme velké množství peněz, nemusíme dodržovat žádná pravidla a sekta po nás nic zvláštního. Jen jedinou věc by po nás sekta mohla chtít, a to naučit se Bibli nazpaměť. Mnohokrát žáci členy sekty označovali za blázny, fanatiky a psychicky narušené lidi. Představou žáků také je, že členové sekty jsou lidé v hábitech, a opakovanou odpovědí také bylo, že je sekta islám, buddhismus a hinduismus. Pozorní žáci se domnívali, že to jsou lidé, kteří mluví o Bohu a rozdávají různé letáčky. Mají vlastní víru a nabádají lidi k tomu, aby se k nim přidali.

Prostřednictvím diskuze se vyučující žáků ptaly, jestli znají nějakou konkrétní sektu. Snad ve všech třídách zazněli Svědkové Jehovovi, ale objevovali se i Satanisté. Jmenováni byli i Ilumináti a Mormoni. Někdy žáci spojovali sektu s hooligans. Za sektu pokládali i skauty nebo žáky, rodiče a učitele Waldorfské školy. V jedné třídě promluvil chlapec, jehož babička je členkou Svědků Jehovových. Spolužákům prozradil, že neslaví tradiční svátky, jako jsou třeba Vánoce, ale že se nechová podivně a neprojevuje se u ní žádné radikální smýšlení.

Další otázka se týkala setkání žáků s náboráři náboženské sekty. Obecně lze

řící, že poměrná většina žáků se s verbíři setkala. Ve všech třídách se žáci shodli, že se s náboráři setkali spíše ve velkoměstě, kde jsou více frekventovaní. Převážná část jmenovala ulici, obchodní domy, vlakové i autobusové nádraží, někteří pražské metro a vlastní domovy, kde na ně náboráři zvonili a chtěli si popovídat. Několik žáků se svěřilo, že se s verbíři nikdy nesečkali, protože ani neví, jak by je poznali. Poměrná většina těchto žáků pocházela z okolních vesnic města. V rámci přípravy měli žáci za úkol natrénovat, jak by slušně odmítli nabídku sekty, přičemž někteří by si letáček vzali a za rohem ho vyhodili, jiní by náboráře odmítli okamžitě s tím, že nemají zájem nebo že jsou ateisté.

Odpověď na otázku, jestli si žáci uvědomují riziko členství v náboženské sektě, byla spíše kladná. Nebezpečí, které žáci v sektě vidí, je hromadná sebevražda, používání zbraní, ztráta majetku a ovládání lidí vůdcem. Žáci by se obávali situace, ve které by je sekta zamkla do místnosti a nechtěla je pustit ven, dokud se jí nepodvolili. Strach by také měli o svoji rodinu, protože se domnívají, že kdyby ze sekty chtěli odejít, vůdce by mohl ublížit jejich blízkým.

Příprava pro 8. třídu obsahovala závěrečnou aktivitu, jejímž cílem bylo zjistit, jestli jsou žáci náchylní přidat se do sekty. Výsledkem bylo, že 20 žáků obou tříd by mělo sklon přidat se k sektě, ostatních 10 žáků má silné sebevědomí a není pravděpodobné, že by takové skupině podlehlo. Pouze rozhodnutí 2 žáků by bylo na hranici souhlasu a odmítnutí. V 9. třídách byla otázka o tíhnutí ke vstupu do sekty zodpovězena prostřednictvím názorové škály. Z celkového počtu 26 žáků se na škále postavilo k listu s nápisem NE (nikdy bych nechtěl vstoupit do sekty) dohromady 25 žáků. Někteří se později posouvali blíže ke středu po vyslechnutí jiných názorů, hlavně z toho důvodu, že si nemohou být svým názorem zcela jisti, jelikož netuší, co je v budoucnosti čeká. Pouze 1 žák by se do skupiny rád přidal.

V případě, že by byli žáci ohrožení sektou, obrátili by se na kamaráda. Mnozí říkali, že by se s takovou situací poprali sami, protože tím nechtějí nikoho obtěžovat. Velmi nedůvěřiví jsou k rodičům a učitelům, což je velmi smutné zjištění. Žáci argumentovali tím, že rodiče by situaci zbytečně moc řešili a byli hysteričtí. Pokud by se rodičům přeci jen svěřili, jednalo by se ve většině případů o dívky. Chlapci by za nikým z rodiny nešli. Za učitelkou by nešel už vůbec nikdo, jelikož by to hned zavolal rodičům. Důvěryhodné jsou pro ně různé tísňové linky, kde by si nechali poradit. Mnozí by hledali pomoc na internetu a anonymně požádali o radu psychologa nebo psychiatra.

Zájem budila i otázka, zda věnuje škola čas prevenci vstupu do náboženské sekty. Autorka zjistila, že školy se prevencí náboženských sekt nezabývají, což ředitelé a učitelé odůvodňovali tím, že daná problematika není tolik rozšířená. Středem jejich zájmu jsou rozšířenější jevy, jako jsou šikana, drogy nebo záškoláctví.

6 Závěr

Předmětem této diplomové práce bylo vytvoření vyučovacích příprav varujících mládež před nebezpečím ze strany náboženských sekt. Mladí lidé se mohou dostat do situace, ve které se snaží hledat smysl života. V období dospívání však nejsou připraveni rozpoznat kvalitní duchovní odpovědi, což by je mohlo vést k náhodnému výběru náboženské orientace bez racionálního uvážení všech pro a proti. Není tedy překvapením, že u takto nepřipravených lidí mají sekty velkou šanci.¹⁶⁶ Z tohoto důvodu pokládá autorka za důležité poučit mladé lidi o nebezpečí ze strany náboženských sekt, jelikož včasné rozpoznání a správný zásah je podmiňují, do jaké míry budou informováni o tomto ohrožení. Čím více bude mládež v této problematice orientovaná, tím lépe rozezná rizika vztahující se k náboženským sektám.

K obeznámení žáků s nebezpečím náboženských sekt došlo prostřednictvím vyučovacích příprav, které byly odučeny v 8. a 9. ročnících základních škol. Na základě vyučovacích příprav bylo zjištěno, že mínění žáků o náboženské sektě je velmi vzdáleno realitě. Dále se potvrdilo, že žáci v období dospívání jsou sektou oslovováni. Vyučovací přípravy také prokázaly, že žáci sektu vnímají jako rizikovou, a zároveň se ukázalo, že žáci vědí, kam se mohou obrátit, pokud by se ocitli v ohrožení. Došlo také ke zjištění, že školy opomíjí prevenci v oblasti vstupu do sekty, avšak podotýkají, že jim tato problematika není lhostejná.

Vyučovací materiál o nebezpečí náboženských sekt žákům poskytuje základní přehled o hlavních znacích sekty, o průběhu náboru a technikách psychické manipulace a o možnostech pomoci v této problematice. Autorka se domnívá, že výuka o nebezpečí ze strany náboženských sekt žáky obohatila a zároveň působila preventivně. Žáci se při výuce bavili, zajímali se o téma a reagovali kladně. Na základě posouzení vyučujících se metodika zdá být správná a splnila očekávání. O vytvořené přípravy samy vyučující projevíly zájem a souhlasily s tím, aby byly přípravy využity při vyučování. Přáním autorky této diplomové práce je, aby učivo napomohlo při výuce a ulehčilo práci stávajícím i budoucím pedagogům. Také by mohlo být prospěšné pro rodiče, kteří by díky poskytnutým informacím rozpoznali, že si jejich dítě pohrává s konverzí k sektě.

¹⁶⁶ BÜCHNER, B. *Co máme vědět o sektách*. 1. vyd. Praha: Amulet, 1999., s. 117.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Knižní zdroje

ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt.* Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999. 253 s. ISBN 80-7184-774-7.

BÜCHNER, Barbara. *Co máme vědět o sektách.* 1. vyd. Praha: Amulet, 1999. 127 s. Alfabet. ISBN 80-86299-02-3.

BLAŽEK, Roman - POKORNÝ, Vratislav - TELCOVÁ, Jana. *Nebezpečí sekt.* 1. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. 239 s. ISBN 80-86568-07-5.

DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii.* Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2002. 491 s. Oikúmené. ISBN 80-7298-056-4.

ENROTH, Ronald. *Průvodce sektami a novými náboženstvími.* 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1994. 186 s. ISBN 80-85495-29-5.

ERIKSON, Erik H. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka.* Vyd. 2., přeprac., V Portálu 1. Praha: Portál, 2015, 147 s. ISBN 978-80-262-0786-3.

GALLAGHER, Michael-Paul. *Sekty a nová náboženská hnutí: dokumenty katolické církve (1986-1994).* 1. vyd. Praha: Zvon, 1997. 97 s. ISBN 80-7113-207-1.

HANESOVÁ, Dana. *Náboženská výchova ve školách.* Banská Bystrica: Pdf UMB, 2005, s. 212, ISBN 808083-121-1.

HASSAN, Steven. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů.* 1. vyd. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1994. 286 s. ISBN 80-85880-03-2.

CHMELÍK, Jan. *Extremismus.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 425 s. ISBN 978-80-7380-376-6.

KRAUS, Blahoslav - HRONCOVÁ, Jolana. *Sociální patologie.* Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 325 s. Dostupné na internetu: <http://toc.nkp.cz/NKC/201011/contents/nkc20102145759_1.pdf> ISBN 978-80-7435-080-1.

LIGUŠ, Ján. *Náboženská výchova a výuka.* Brno: Marek, 2005, s. 172. ISBN 80-86263-59-2.

LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí.* Brno: Masarykova univerzita Brno, 1997. 181 s. sv. 3. ISBN 80-210-1645-0.

MARTINKOVÁ, Milada - TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana - CEJP, Martin. *Tři studie o sociálně patologických jevech u mládeže: (problematika sekt, drogových závislostí a hodnotových orientací)*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. 84 s. Studie.

MUCHOVÁ, Ludmila. *Cíle a cesty: Metody, cíle a prostředky vyučování z pohledu obecné didaktiky pro učitele náboženství*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996.

MUCHOVÁ, Ludmila. *Úvod do náboženské pedagogiky*. 1. vyd. České Budějovice: PF. České Budějovice, 1992. 147 s. ISBN 80-7040-052-8.

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 194 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; sv. č. 112. ISBN 978-80-210-4550-7.

PORTERFIELD, Kay Marie. *O sektách*. Praha: Lidové noviny, 1997. 173 s. Linka důvěry. ISBN 80-7106-233-2.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 326 s. ISBN 978-80-7367-312-3.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1999. 292 s. Pedagogika. ISBN 80-85866-33-1.

ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Sekty a nová náboženská hnutí - naděje a rizika*. Praha: Pedagogické centrum, oddělení alternativního školství a výchovy k rodičovství, [1993]. 30 s. ISBN (Brož.).

URBAN, Lukáš. - DUBSKÝ, Josef - BAJURA, Jan. *Sociální deviace*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 231 s. ISBN 978-80-7380-397-1.

VÁCLAVÍK, David. *Náboženství a moderní česká společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 243 s. ISBN 978-80-247-2468-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 815 s. ISBN 978-80-262-0696-5.

Velký sociologický slovník. 1, A/O. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět*. 1. vyd. Praha: Beta Books, 2007. 210 s. Beletrie. ISBN 978-80-86851-64-8.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2005. 233 s. Pontes pragenses; sv. 39. ISBN 80-86263-69-X.

7.2 Internetové zdroje

Nepovinný předmět náboženství: Komentář k ŠVP ZV. [online]. 2008, s. 1. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/vyuka-nabozenstvi/skolni-vzdelavaci-program/cpk-olomouc/charakteristika-predmetu-ol/>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2013, s. 5. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

Desatero: Desatero božích přikázání - pravidla dobrého člověčenství. [online]. [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://www.eucharistie.cz/czech/texty/desatero2.html>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k platnosti schvalovacích doložek udělených učebnicím a učebním textům v souvislosti s vydáním RVP ZV. MŠMT [online]. 2005, s. 1. [cit. 2015-05-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/sdeleni-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-platnosti-schvalovacich-dolozek-udelenych-ucebnicim-a-ucebnim-textum-v-souvislosti-s-vydanim-rvp-zv?highlightWords=schvalovac%C3%AD+dolo%C5%BEka>.

Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů. [online]. 2006 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.sekty.cz/www/index.php>.

CzechKid. [online]. 2007 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/>.

Pražské centrum primární prevence: Portál primární prevence rizikového chování v Praze. [online]. 1999 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/poskytovatele-pp>.

Tim 2,2 - služby křesťanů. [online]. 2015 [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://www.timdvadva.cz/>.

Metodický portál RVP. [online]. 2012 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://rvp.cz/>.

Digitální materiály pro výuku. [online]. 2012 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://dumy.cz/>.

YMCA v České republice. [online]. 2008 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/>.

8 Seznam příloh

8.1 Pracovní list pro 8. ročník

8.2 Pracovní list pro 9. Ročník

8.3 Přílohy

Pracovní list pro 8. ročník

1. Přečti si příběh.

Osmnáctiletá Martina se ten den rozešla s klukem. Nebylo jí nejlíp, a tak ani moc nevnímala, že jí někdo v metru strčil do ruky lísteček. Přečetla si ho teprve na ulici. Nelíbí se vám, jak vypadá dnešní svět? Chcete vědět něco o Bohu? Martinu otázky zaujaly a velmi toužila s někým mluvit o svém světobolu, proto se vrátila do metra a řekla dvojici mladých lidí, že ji jejich letáček oslovil. Měli radost a pozvali Martinu na zcela nezávaznou přednášku o Bibli. Martina se ocitla mezi usměvavými krásnými mladými lidmi. „Věnovali se mi, a to jsem potřebovala.“ Na druhé přednášce se Martina dozvěděla, že si skupina říká Církev sjednocení, protože chce, aby se svět sjednotil. Na třetí přednášce jí nabídli účast na dvoudenním semináři. „Prožila jsem dva krásné dny s lidmi, kteří se mi věnovali, bavili se mnou, dokázali navodit příjemnou atmosféru. Ani na chvíli jsem nebyla sama.“ Moji rodiče byli ke skupině skeptičtí a varovali mě, proto jsem se rozhodla, že se dalšího semináře nezúčastním, abych dokázala, že budu věřit i bez kontaktu se skupinou. Když jsem to řekla ve skupině, přednášející se na mě rozzlobil a všichni ze mě byli nešťastní. Poté jsem vzala do ruky Bibli i Princip, podle kterého se Církev sjednocení řídila a zjistila jsem, že se od sebe knihy velmi liší. Rozhodla jsem se z Církve odejít, ale šla jsem mezi ně ještě jednou. Zrovna probíhala přednáška a já jsem vlastně jakoby zvenčí sledovala našeho přednášejícího i ty, kteří ho poslouchali. Viděla jsem, jak se přednášející opájí tím, že ho všichni poslouchají, jak si s nimi hraje a jak si je vědom toho, že má nad nimi moc. Byl to hrozný zážitek.

2. Proč lidé vstupují do sekty? Podtrhni správné možnosti a vymysli další.

neinformovanost získání majetku potřeba autority
možnost vyjadřovat svůj názor hledání něčeho nového
potřeba někam patřit potřeba jistoty touha po zábavě

nabídka dalších možností:

potřeba utéct od problémů, nalézt smysl života, potřeba lásky

3. Najdi v textu nebezpečí, které může sekta jedinci přinášet.

Závislost na internetu, manipulace s člověkem, nuda, závislost na vůdci, odcizení od kamarádů
a rodiny, autonehodaztráta majetku, závislost na nikotinu, a kofeinu, ohrožení zdraví člověka

manipulace s člověkem, závislost na vůdci, odcizení od kamarádů a rodiny, ztráta majetku, ohrožení zdraví člověka

4. Podtrhni pravdivé věty.

Členové sekty jsou poslušní a podřízení. Sekta svým členům nedává pocit jistoty.
Členové sekty uznávají společnou víru. Sekta omezuje svobodu a požaduje oddanost svých členů.
Sekty vznikají odtržením od velkého náboženského společenství, se kterým nesouhlasí. Silnou autoritu v sektě má vůdce. Členové mohou svobodně myslet a jednat. Sekta své učení nepovažuje za jediné a správné.

5. Napadne tě, kde by měla Martina hledat pomoc?

Rodiče, přátelé, učitelé, Linka důvěry, Linka bezpečí, Krizová centra, Pedagogicko-psychologické poradny.

Pracovní list pro 9. ročník

1. Na základě zhlédnutého videa odpověz na tyto otázky.

1. Kdo byl hlavou sekty Movementariánů?
2. Co slibovali členové Movementariánů lidem?
3. Jaké praktiky používali Movementariáni, aby se k nim lidé přidali?
4. Jaký byl cíl Movementariánů?
5. Co musel Homer obětovat, aby se mohl přidat k Movementariánům?

2. Proč lidé vstupují do sekty? Podtrhni správné možnosti a vymysli další.

neinformovanost získání majetku potřeba autority
možnost vyjadřovat svůj názor hledání něčeho nového
potřeba někam patřit potřeba jistoty touha po zábavě

nabídka dalších možností:

potřeba utéct od problémů, nalézt smysl života, potřeba lásky

3. Co je typické pro sektu? Podtrhni pravdivé věty.

Členové sekty musí být poslušní a podřízeni. V sektě neplatí žádná přísná pravidla, která by se musela dodržovat. Členové sekty uznávají společnou víru. Jedním z prostředků sekty je odcizení jedince od rodiny a kamarádů. Sekta své učení nepovažuje za jediné a správné. Sekta omezuje svobodu a požaduje oddanost jedince. Sekty vznikají odtržením od velkého náboženského společenství, se kterým

nesouhlasí. Silnou autoritu v sektě má vůdce. Členové mohou svobodně myslet a jednat. Sekta může v nejhorším případě i ohrozit zdraví jedince.

4. Jak bys pomohl kamarádovi, který by chtěl vstoupit do sekty? Kde bys hledal pomoc?

Rodiče, přátelé, učitelé, Linka důvěry, Linka bezpečí, Krizová centra, Pedagogicko-psychologické poradny.